

1. DEL: TEMELJNI PRAVNI POJMI

1. PRAVNI RED

Pojem in sestavine pravnega reda

Pravo je poseben, z državnimi predpisi in institucijami zavarovan in zagotovljen družbeni življenjski red, ki ima v vsaki posamezni družbi posebno pojavno obliko. Vsebina prava odreja proizvodni in potrošni sistem, nanj pa vplivajo še posebne, v zgodovinskem, političnem in kulturnem izročilu družbene okoliščine. Razlike so vidne zlasti pri političnem ustroju družbe (avtokracija ali demokracija, monarhija ali republika) in v vsebini pravnega urejanja posameznih življenjskih področij. Pravni red sam je sestavljen iz posameznih prvin, ki jih povezuje tako, da z njimi ustvarja obvezen družbeni red. Pravo predpisuje določen družbeni življenjski red in zato s pravnimi pravili ureja za družbeno sožitje pomembna razmerja med ljudmi. Določa, kako je treba v določenih okoliščinah ravnati. V pojem pravnega reda sodijo *pravne norme* in *pravna pravila*. To so pravila o vedenju in ravnanju v družbi. Dejansko družbeno vedenje in ravnanje pravnih subjektov pa sta lahko v skladu s pravnimi pravili ali pa jim nasprotujeta: lahko sta pravna ali protipravna. Protipravna dejanja so napad na pravni red.

V normativno sestavino pravnega reda sodijo po logičnem zaporedju najprej pravne norme, torej pravila o pravno zapovedanem ali dopuščenem vedenju in ravnanju v družbi ter pravni akti oz. pravna dejanja, s katerimi se ustvarjajo pravna pravila. **Pravne akte** delimo na *splošne* in *posamične*. Na podlagi pravnih norm in pravnih aktov stopajo pravni subjekti kot nosilci pravic in dolžnosti v določena pravna razmerja. Pojem pravnega reda v ožjem pomenu zajema skupek abstraktnih splošnih pravnih norm, skratka ves skupek pravnih predpisov, ki veljajo na določenem ozemlju in v določenem času.

Panoge pravnega reda

Razporejanje pravnih predpisov im. **sistemizacija prava**. Za temelj sistemizacije prava kot načrtnega razporejanja in logičnega povezovanja ustreznih pravnih predpisov jemljemo posamezne vrste družbenih razmerij, ki so pravno urejena, ali vsebinsko sorodne sklope več vrst takšnih družbenih razmerij. Osnovni element za sistemizacijo prava je *pravni predpis*. Med glavne pravne panoge štejemo: *ustavno, delovno, civilno, gospodarsko, kazensko, rodbinsko, dedno in mednarodno pravo*. **Ustavno pravo** vključuje vse pravne institute, s katerimi so urejena temeljna vprašanja: lastnine, človekovih pravic in temeljnih svoboščin, državne ureditve. Je pravna panoga, ki opredeljuje podlago celotnega pravnega reda in temeljnih pravil v določeni družbi. **Upravno pravo** sestavljajo pravne norme, ki urejajo položaj, vlogo, organizacijo in dejavnost državne uprave, delovanje upravnih organov ter razmerja med temi organi in državljani. Obsega poleg t. i. materialnega prava tudi formalno upravno pravo oz. upravni postopek. Gre torej za pravne norme, ki urejajo postopek, v katerem pristojni upravni organ odloča o neki določeni, konkretni upravni stvari. V **delovno pravo** uvrščamo pravne norme, ki urejajo pravni položaj delavcev in delodajalcev pri delovnih razmerjih. Tu se urejajo vprašanja sklenitve delovnega razmerja, delovnega časa, odmorov, počitkov, dopustov,... V **civilno pravo** spadajo norme, ki urejajo premoženjskopravna razmerja med enakopravnimi udeleženci. V civilno pravo sodi več ožjih panog: stvarno, obveznostno, rodbinsko, dedno pravo. **Stvarno** ureja pravice neke osebe do drugih oseb glede določene stvari kot predmeta stvarnopravnih razmerij. V **obveznostno** spadajo norme, ki urejajo obveznostnopravna razmerja med udeleženci teh razmerij. V **dedno pravo** sodijo pravne norme, s katerimi so urejena dednopravna razmerja, zlasti pravice dedičev do dedovanja stvari in pravice zapustnika. **Kazensko pravo** sestavljajo pravne norme, s katerimi se zagotavljajo varstvo človeka in drugih temeljnih družbenih vrednot. V **gospodarsko pravo** in **trgovinsko pravo** spadajo pravila, ki urejajo status gosp. subjektov, gosp. pravne posle in druga razmerja subjektov gosp. prava na trgu, torej tudi predpise o industrijski lastnini.

2. PRAVNA NORMA

Pojem in sestavine pravne norme

Pravna norma oz. **pravno pravilo** je temeljna sestavina prava. Pravna pravila so vsebinsko gledano obvezna, torej zavezujoča pravila družbenega vedenja in ravnanja. Pravno pravilo ima 3 sestavine: *dispozicijo*, *hipotezo* in *sankcijo*. **Dispozicija** je osrednji del pravnega pravila, z njo je določen način ravnanja oz. obnašanja. Razlikujemo 3 vrste dispozicij: zapovedi, prepovedi in dovoljenja. Dispozicija je lahko opredeljena izrecno in jasno, zadošča pa, da je v pravni pravilo določljiva in razpoznavna. **Hipoteza** je tista sestavina, ki opisuje okoliščine oz. določa dejansko stanje, v katerih se moramo ravnati po dispoziciji. Določa le dejanski položaj in okoliščine, v katerih morajo naslovljenci ravnati po vsebini dispozicije. **Sankcija** je del pravnega pravila, ki določa, kakšne bodo pravne posledice, če naslovljenec pravne norme ne ravna v skladu z zapovedjo, prepovedjo oz. napotilom, ki je določeno v dispoziciji. Sankcija mora biti vnaprej določena in predpisana.

Vrste dispozicij

Zapovedi naslovniku ukazujejo, naj nekaj stori, in večkrat sočasno tudi opredeljujejo, kako naj nekaj stori. **Prepovedi** subjektom prepovedujejo določeno ravnanje in od subjektov zahtevajo, naj ne ravnajo na prepovedan način, ali pa določajo, naj se subjekti vzdržijo takšnega ali drugačnega, vendar vedno že vnaprej prepovedanega ravnanja. **Dovoljenja** pooblašajo subjekte za določeno ravnanje, hkrati pa določenega ravnanja niti ne zapovedujejo ali prepovedujejo.

Razvrstitev pravnih pravil

Pravna pravila lahko razvrščamo na več načinov, vendar so najpomembnejše razvrstitve, ki upoštevajo učinek, obseg oz. krog naslovljencev pravnega pravila ter čas in prostor veljave pravnih norm.

Dispozitivna in prisilna pravna pravila

Glede na učinek so pravna pravila *dispozitivna* in *prisilna*. **Dispozitivna pravna pravila** so tista, pri katerih se lahko subjekti odločajo, ali bodo ravnali v skladu z dispozicijo določene pravne norme ali pa bodo sami oblikovali, določili in izbrali drugačno pravno normo za svoje ravnanje. Pri **prisilnih pravnih pravilih** pa vsako drugačno ravnanje, kot je določeno z njihovo dispozicijo, pomeni kršitev pravnega pravila. Pri takih pravilih naslovniki ne morajo dispozicije nadomestiti z drugačnim pravilom ravnanja.

Splošna, posebna in posamična pravna pravila

Splošno pravilo je tisto, ki se nanaša na nedoločeno število pravnih subjektov. **Posebna pravila** so tista, ki se nanašajo na določen ožji krog naslovljencev, ki imajo točno določene značilnosti.

Časovna in prostorska veljava pravnih pravil

Veljajo in učinkujejo samo v določenem času in na določenem prostoru pod pogojem, da so, preden začnejo veljati, objavljena v ustreznem uradnem glasilu. V RS se objavljajo v Uradnem listu RS. Zakoni in drugi republiški predpisi začnejo praviloma veljati 15 dan po objavi. Prav tako se tudi splošni akti ne smejo uporabljati, dokler niso na določen način objavljeni. Praviloma prenehajo veljati z uveljavitvijo novega zakona ali drugega predpisa, ki določi prenehanje prejšnjega.

3. PRAVNI VIRI GOSPODARSKEGA PRAVA

Pojem pravnega vira

Pravna teorija razlikuje pojma *materialni* in *formalni vire* prava. Med **materialne vire** prava šteje vse državne dejavnike, ki sodoločajo, katera družbena razmerja naj bodo urejena s pravnimi normami in kakšna naj bo njihova vsebina. S pojmom **formalni viri** prava pa razume zunanji izraz materialnih pravnih virov oz. oblike, v katerih so vsebovane pravne norme, ki so določene v nekem pravnem redu. Formalni pravni viri so ustava, zakoni, podzakonski predpisi: uredbe, odloki, splošni akti.

Ustava RS kot vir gospodarskega prava

Izhajajoč iz plebiscita o samostojnosti in neodvisnosti Slovenije z dne 20. 12. 1990 je Skupščina RS dne 25. 6. 1991 sprejela Temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti RS. S tem je RS postala samostojna in neodvisna država in je zanjo prenehala veljati Ustava SFRJ, ki je dotlej določala tudi temeljna eko. in pravna razmerja, pomembna za sistem gosp. prava. **Ustava RS** določa:

- da je Slovenija pravna in socialna država,
- zagotovljena je pravica do zasebne lastnine,
- zagotovljena je svoboda dela, prosta izbira zaposlitve,
- zagotovljeno je varstvo pravic, raziskovalne, izumiteljske dejavnosti,
- država ustvarja možnosti za zaposlovanje in za delo
- zagotovljena je gospodarska, socialna in ekološka funkcija lastnine, tako, kot določa zakon,
- lastninska pravica na nepremičnini se lahko v javno korist odvzame ali omeji za nadomestilo,
- tujci lahko pridobijo lastninsko pravico na nepremičninah,
- na javnem dobru se lahko pridobi posebna pravica, naravnega bogastva, se smejo izkoriščati pod pogoji, kot jih določa zakon.

Zakoni kot viri gospodarskega prava

Najpomembnejši vir gosp. statusnega prava je **Zakon o gosp. družbah**. ZGD v splošnem delu obravnava vprašanja, ki veljajo za vse gosp. družbe, ter dodatno ureja podjetniška posameznika ter vsako gosp. družbo posebej, in sicer:

- *osebne družbe*, to je družba z neomejeno odgovornostjo, komanditno družbo in tiho družbo,
- *kapitalske družbe*, to je družbo z omejeno odgovornostjo, delniško družbo, komanditno delniško družbo.

Podzakonski akti in drugi splošni akti morajo biti v skladu z *ustavo* in z *zakoni*. Državni predpisi se objavljajo v državnem uradnem listu, predpisi lokalnih skupnosti pa v uradnem glasilu, ki ga te same določijo. Zakoni, drugi predpisi in splošni akti ne morejo imeti učinka za nazaj. Pravna razmerja, urejena s pravnomočno odločbo državnega organa, je mogoče odpraviti, razveljaviti ali spremeniti le v primerih in po postopku, določenih z zakonom.

Avtonomni viri gospodarskega prava

Med **avtonomne vire gosp. prava** uvrščamo tiste pravne norme, ki jih udeleženci na trgu oz. njihove organizacije in skupnosti same oblikujejo.

Običaji

S **poslovnimi običaji** razumemo uveljavljene ali sprejete posl. navade v prometu blaga in storitev. Poslovni običaji imajo te značilnosti:

- oblikujejo se v poslovni praksi,
- vsebinsko natančneje urejajo določeno vprašanje,
- se uporabljajo, kadar se zakonska norma nanje sklicuje, sicer pa se uporabljajo, kadar se stranki dogovorita za njihovo uporabo ali kadar to izhaja iz okoliščin,
- dejansko se v praksi široko uporabljajo, ker posl. ljudje praviloma ravnajo skladno z njimi.

Poznamo običaje, ki veljajo v vseh strokah in običaje, ki se uporabljajo v posameznih gosp. panogah oz. posamezni stroki. Poznamo tudi krajevne običaje, ki so poslovnim ljudem znani na določenem krajevnem območju, na katerem se dejanja opravlja. Običaje je v posl. praksi seveda mogoče upoštevati le med tistimi subjekti, ki zadevni običaj poznajo in uporabljajo.

Uzance

Uzance so zbrani, urejeni ter objavljeni trgovinski običaji. Uzance praviloma zbirajo in objavljajo gosp. zbornice ali poklicna združenja posameznih gospodarstvenikov. Posebne uzance so npr. uzance v gostinstvu, pristaniške uzance, gradbene uzance. Uzance se uporabljajo, če so se udeleženci dogovorili za njihovo uporabo in če iz okoliščin izhaja, da so hoteli njihovo uporabo. Za uporabo splošnih uzanc za blagovni promet pa velja pravilo ZOR.

[Formularne pogodbe in splošni pogoji poslovanja](#)

Formularne pogodbe so pogodbe, ki se sklepajo na podlagi vnaprej oblikovanih in natisnjenih določb. Gre za pogodbe, katerih vsebino vnaprej pripravijo veliki proizvajalci in ponudniki določenega blaga in storitev. V njih je pripravljeno in zapisano besedilo pogodbenih določil, ki pa se lahko na pobudo druge stranke tudi spremenijo. Od formularnih pogodb je treba ločiti t. i. pristopne pogodbe, ki so prav tako pripravljene vnaprej, pripravi jih gospodarsko močnejša stranka.

[Trgovinske klavzule/trgovinski termini](#)

So zgoščena gesla, s katerimi pogodbeni stranki določita vsebino medsebojnih pravic in obveznosti, zlasti, kraj, čas in način izročitve stvari, čas prehoda tveganja, dolžnost v zvezi s prevozom blaga, z zavarovanjem, ravnanje z blagovnimi dokumenti, carinskimi obveznostmi. **Klavzule** se uporabljajo, če sta se stranki zanje dogovorili ali pa njihova uporaba izhaja iz konkludentnega ravnanja. Navedba *Incoterms 1990* v klavzuli pomeni, da sta se stranki sporazumeli za uporabo mednarodnih pravil za razlago. Vsaka prevozna klavzula je sestavljena iz 2 delov: *zgoščenege gesla* (Fob, Cfr) oz. ene ali več besed (franco), ter *označbe kraja* (mesto, pristanišče,...).

Sodna praksa

Čeprav sodna praksa v našem pravnem redu ni formalni pravni vir, ima velik vpliv na oblikovanje norm v določeni pravni panogi, zlasti tam, kjer so t. i. pravne praznine. Tako so pri reševanju določenih pravnih vprašanj zelo pomembna pravna stališča, ki jih sodišča zavzemajo pri odločanju v posameznih sporih, zlasti pa pravna mnenja, ki jih pristojna sodišča sprejemajo na podlagi več podobnih spornih primerov. Pravna mnenja sprejema **Vrhovno sodišče RS** v obliki *načelnih stališč, načelnih pravnih mnenj ter pravnih mnenj*. Sodna praksa v načelu ni zavezujoč formalni vir prava. Deluje le zaradi *prepričljivosti* in *avtoritativnosti*.

4. RAZLAGA PRAVNIH AKTOV

Pojem in vrste razlage

Kako jih razlagati? Ob tem se zastavljajo vprašanja, kateri akti so *predmet razlage* kdo jih lahko razlaga, in katere vrste razlage poznamo. Predmet razlage so vsi pravni akti, torej splošni in posamični, in tudi pravi red sam oz. njegova temeljna načela. Subjekti razlage pravnih aktov so lahko sami državni organi oz. drugi organi, ki sprejemajo pravne akte. Tako razlago im. *avtentična* oz. *obvezna razlaga*. *Avtentična razlaga* se objavi v Uradnem listu RS in zavezuje kot splošen akt. Najpogosteje razlagajo pravne akte pravni teoretiki oz. pravni strokovnjaki (pravniki).

Metode in sredstva razlage prava

V glavnem so se oblikovale 4 temelje in širše sprejete metode razlage prava: *jezikovna, logična, sistematična, namenska metoda*. Te metode se medsebojno dopolnjujejo. Z **jezikovno razlago** skušamo dognati pomen besed, izrazov in pojmov, ki so uporabljeni v pravnem aktu oz. pravnem pravilu. Ta metoda zaradi vrste razlogov sama ne zadošča, da bi zanesljivo ugotovili pravi namen določenega pravnega akta. **Logična razlaga** naj bi privedla do pravilnega razumevanja pravnega pravila. Poznamo več vrst sklepanja, ki so se razvila na podlagi te metode:

- sklepanje po nasprotnem razlogovanju,
- sklepanje z manjšega na večja, predvsem pri konkludentnih dejanjih,
- sklepanje z večjega na manjše,
- sklepanje po podobnosti, ki je v pravni teoriji poimenovalo kot pravna oz. zakonska analogija,
- sklepanja o soodvisnosti.

Če pri razlagi določenega pravnega predpisa upoštevamo njegovo vključenost in povezanost z drugimi sestavinami celotnega pravnega sistema, gre za **sistematično razlago** prava. S to razlago prava skušamo iskati povezavo med posameznimi deli pravnega sistema in ugotoviti vsebino določenega pravnega pravila. **Namenska razlaga** kaže na družbeni namen pravnega akta in razkriva njegov posebni namen, ki je podrejen splošnemu, skupnemu namenu oz. ciljem pravnega reda.

5. PRAVNO RAZMERJE

Pojem pravnega razmerja

So tista družbena razmerja, ki so urejena s pravnimi normami. Gre za konkretna družbena razmerja, ki so urejena ali v splošnih pravnih normah ali pa z individualnimi pravnimi akti, izdanimi na podlagi predpisov. Pravno razmerje obstaja vedno med vsaj dvema nosilcema, ki imata drug do drugega določene pravice in obveznosti, ki jih priznavajo oz. nalagajo pravne norme.

Nastanek pravnega razmerja

Pravne norme so vedno abstraktne; abstraktno urejajo pravna razmerja. Za nastanek pravnega razmerja pa je potrebno, da nastopijo še določena dejstva, in sicer tista, ki jih pravna norma predvideva za nastanek pravnega razmerja. Pravno razmerje torej nastane šele takrat, ko se v življenju uresničijo okoliščine, na katere veže pravna norma nastanek pravnega razmerja. Pravna razmerja torej niti ne nastanejo niti ne prenehajo z abstraktnimi pravnimi normami, kjer so urejena. Obstoje pravne norme, ki ureja neko pravno razmerje, je sicer nujno potreben. Uresničiti morajo tudi konkretna dejstva, ki jih predvideva pravna norma za nastanek, prenehanje ali spremembo pravnih razmerij. Ta dejstva im. **pravna dejstva**.

Pravna dejstva

So tista dejstva, ki povzročijo v pravnih normah predvidene posledice. Pravna dejstva delimo v 2 skupini: v *ravnanja subjektov prava* in *dogodke*. **Ravnanja pravnih subjektov** so lahko različna. Lahko so aktivna ali pasivna. S pravnega vidika so ravnanja subjektov prava lahko pravni akti ali pa so protipravna ravnanja ali materialna pravna dejstva. Najpomembnejša ravnanja subjektov prava, ki predstavljajo pravna dejstva so *individualni, posamični pravni akti*. Najpogostejši pravni posli po *pogodbe*. Pravni akti pa so splošni. Med splošne akte sodijo zakoni in drugi predpisi. Protipravna dejanja so kazniva dejanja, prestopki in prekrški ter neposlovna škodna ravnanja in kršitve pravnih poslov. Vsa ta dejanja so pravna dejstva in povzročijo določene pravne posledice, največkrat kazensko obravnavanje in izrek kazni oz. odškodninsko obveznost storilca. **Dogodki** so pojavi, ki nastopijo neodvisno od volje in zavesti pravnih subjektov in so takšne narave, da povzročijo posledico. Govorimo o *relevantnih dogodkih*. Taki dogodki so npr. smrt, strela samovžig uskladiščenega blaga.

Pravni posli

So pravna dejstva, ki najpogosteje povzročajo pravna razmerja, urejena v civilnem in gospodarskem pravu. Lahko je *enostranski*, nastane z izjavo volje enega subjekta (oporoka), ali *dvostranski*, ki nastane s soglasno izjavo volje dveh subjektov (pogodbe). Pravni posel nastane z izjavo volje enega ali dveh subjektov in mora vsebovati vsaj bistvene sestavine pravnega posla. Če ena stranka ne izjavi volje glede bistvenih sestavin pravnega posla ali če stranki ne dosežeta soglasja o bistvenih sestavinah, pravni posel ne nastane. Praviloma sta bistvena sestavna dela pravnega posla *stvar* in *cena* (prodajna pogodba). Bistven sestavi del pravnega posla je lahko tudi kakšen drug sestavni del, ki ga za bistvenega postavitva ena ali obe stranki oz. je kot tak določen v zakonu. Ima še t. i. naravne sestavne dele, lahko pa ima tudi posebej dogovorjene sestavne dele. Niti naravni niti dogovorjeni niso potrebni za nastanek pravnega posla. Če pravni posel ne vsebuje naravnih sestavnih delov, veljajo dispozitivna pravila zakonodaje. Dogovorjeni sestavni deli pravnega posla so tisti, ki jih stranki sami po sebi želita vključiti. Pravni posli so veljavni, če izpolnjujejo v zakonodaji predpisane pogoje za veljavnost.

Značilnosti pravnega razmerja

Pravna razmerja so tista, ki so urejena s pravnimi normami. Pravne norme določajo abstraktno, kdo so subjekti pravnih razmerij in kakšne so pravice in obveznosti, ki jih imajo subjekti pravnih razmerij.

6. PRAVNI SUBJEKTI

So nosilci pravic in obveznosti, ki jih določajo pravne norme. Sposobnost nositi pravice in obveznosti im. **pravno sposobnost**. Pravna sposobnost je identična s pravno osebnostjo. Pravni subjekti so fizične in pravne osebe.

Fizična oseba

Fizična oseba je človek od rojstva do smrti. Fizična oseba ima v vseh civiliziranih pravnih sistemih **pravno sposobnost**. Pravno sposobnost pridobi fizična oseba z rojstvom in jo izgubi s smrtjo. Od pravne sposobnosti je treba razlikovati t. i. poslovno ali opravilno sposobnost. **Poslovna sposobnost** pomeni, da lahko človek z lastnimi dejanji oziroma z lastnimi izjavami volje prevzema pravice in obveznosti in s tem sam povzroča veljavne pravne posledice. Poslovno sposobnost pridobi fizična oseba s polnoletnostjo, torej z 18 leti. Z dopolnjenimi 18 leti pridobi fizična oseba popolno poslovno sposobnost. Že pred polnoletnostjo lahko pridobi fizična oseba poslovno sposobnost le v posebnih primerih: mladoletnik, ki sklene zakonsko zvezo, ki je postal roditelj; mladoletnik, ki je dopolnil 15 let, lahko po našem pravu sklene delovno razmerje, na podlagi te sposobnosti fizična oseba samostojno in veljavno stopa v pravna razmerja, daje izjave s pravnim učinkom, prevzema dolžnosti in pridobiva pravice. Fizično osebo, ki nima poslovne sposobnosti, mora v pravnem prometu zastopati zastopnik – roditelj ali skrbnik. Fizični osebi se poslovna sposobnost lahko le izjemoma odvzame. Odvzeta je lahko tistim osebam, ki zaradi duševne bolezni ali iz drugega vzroka (alkoholizem, narkoman) niso sposobne same skrbeti za svoje pravno zavarovane pravice in koristi. Poslovno sposobnost lahko pristojno sodišče odvzame deloma ali v celoti. Od poslovne sposobnosti moramo ločiti **deliktno sposobnost**, ki pomeni sposobnost osebe, da odgovarja za kazniva in druga škodna dejanja. Po našem pravu mladoletnik, ki še ni star 14 let, ni odgovoren za kazniva dejanja in tudi ne za škodo, ki jo povzroči drugemu. Mladoletniki od 14 do 16 leta tudi niso kazensko odgovorni, temveč se jim za storjena kazniva dejanja lahko izreče le vzgojni ukrep. Mladoletniki od 14 leta dalje pa so odgovorni za škodo po splošnih pravilih o odgovornosti za škodo.

Pravne osebe

S **pravno osebo** razumemo gosp. družbo, skupino ljudi ali drugo pravnoorganizacijsko obliko, ki je po pravnem redu kot premoženjska enota nosilec pravic in obveznosti. Poznamo 3 sisteme:

- po *normativnem sistemu* pridobi družbena tvorba lasnost pravne osebe tako, da se pristojnemu organu predloži vloga z dokazi, da so izpolnjeni vsi pogoji, določeni v pravnih predpisih za ustanovitev in nastanek pravne osebe;
- po *koncesijskem sistemu* se pridobi pravna osebnost tako, da po posebnem zaprosilu, ki ga vloži družbena tvorba, pristojni organ ugotavlja upravičenost ustanovitve;
- po *svobodnem sistemu* nastane pravna oseba že s samim organiziranjem.

Ne glede na to, kakšen je sistem pridobitve lastnosti pravne osebe, je za pravno osebo značilno:

- je družbena tvorba, ločena od oseb – članov, ki jo sestavljajo,
- ima svoje premoženje, ki je ločeno od premoženja članov,
- ima določen namen, cilje oz. naloge, ki so družbeno priznane,
- ima svojo organizacijo,
- veljavni pravni red ji mora priznati obstoj in pravno sposobnost.

Pravna oseba ima pravno in poslovno sposobnost. Pravne osebe že po naravi ne morejo imeti nekaterih pravic in obveznosti, ki jih imajo fizične osebe. Pravne osebe imajo t. i. specialno pravno sposobnost, ki je vezana na namen pravne osebe. Pravna oseba ne more sama neposredno nastopati v pravnem prometu in opravljati pravnih dejanj, kot to lahko poslovno sposobna fizična oseba. Voljo pravne osebe izražajo njeni organi.

7. OBJEKTI (PREDMETI) PRAVNIH RAZMERIJ

Pravni subjekti stopajo v pravna razmerja *prostovoljno* ali na podlagi *predpisov* z namenom pridobiti določene pravice oz. prevzeti določene obveznosti. Predmet pravnega razmerja so zato pravice enega subjekta in s to pravico povezane dolžnosti drugega subjekta. Kadar pravica zadeva stvar oz. je ena oseba v razmerju z drugo osebo glede neke stvari, lahko rečemo, da je predmet pravnega razmerja tudi **stvar**.

Razvrstitev pravic

Pravice lahko delimo po raznih merilih. Pravice delimo na *premoženjske* in *nepremoženjske* ter na *absolutne* in *relativne*. **Premoženjske** so tiste, ki dajejo neko premoženjsko korist, ki se da ceniti v denarju. So *stvarne* in *obveznostne*. **Nepremoženjske** so tiste, ki ne dajejo premoženjskih koristi. Med te pravice sodijo predvsem osebnostne pravice, ki so tesno povezane z osebo samo in pomenijo njene svoboščine, kot pravica do nedotakljivosti telesa, pravice do osebnega imena, pravica do življenja, ... **Absolutne** so tiste, ki učinkujejo proti vsakomur. Nihče ne sme nosilca absolutne pravice ovirati pri uresničevanju pravice, vsi drugi imajo dolžnost vzdržati se ravnanj, s katerimi se kakor koli posega v absolutno pravico. Sem prištevamo: osebnostne, stvarne pravice in pravice intelektualne lastnine. **Relativne pravice** učinkujejo samo med osebami, ki so v pravnem razmerju. So pravice, ki izhajajo iz obveznostnega prava.

Razvrstitev stvari

V pravu kot stvari opredeljujemo vse tiste samostojne dele narave, ki so ljudem dosegljivi in jih lahko uporabljajo za zadovoljevanja svojih potreb. Iz te opredelitve je razvidno dvojje:

- da je stvar vsak uporaben predmet v naravi, ki je različen od človeka,
- da mora biti ta predmet človeku dosegljiv, torej da ga lahko uporablja zase ali za koga drugega.

Stvari razvrščamo na:

- *produkcijska sredstva in stvari za osebno porabo*,
- *javna dobra in naravna bogastva* (zemljišča, gozdovi, vode, morje),
- *premičnine* (prestavljammo iz enega kraja na drugega) in *nepremičnine* (ne morejo jih prenašati oz. premikati iz kraja v kraj),
- *potrošne* (so tiste, ki se z namensko uporabo porabijo ali uničijo: živila) in *nepotrošne stvari* (so tiste, ki se z enkratno uporabo ne izrabijo ali porabijo),
- *nadomestne* (so tiste, ki jih lahko nadomestimo z drugimi stvarmi enake vrste ali kakovosti) in *nenadomestne stvari* (so tiste, ki jih ne moramo medsebojno zamenjavati in nadomeščati),
- *deljive* (so tiste, ki jih lahko razdelimo, da vsi posamični deli kljub delitvi niso izgubili svoje vrednosti) in *nedeljive stvari* (so tiste, ki jih ne moremo razdeliti na dele, ne da bi pri tem poškodovali celoto),
- *individualno določene stvari* (so tiste, če jih lahko razlikujemo od drugih stvari iste vrste) in *določene po vrsti* (so tiste, ki jih lahko določimo po rodu in vrsti),
- *skupnost stvari*, (so deli sestavljene stvari, ki pa so tako povezani v celoto, da v pravnem prometu pomenijo eno stvar: zgradba) *pritikline* (so stvari, ki je z določeno drugo stvarjo v taki medsebojni zvezi, da dopolnjuje gosp. namenu glavne stvari) in *plodove* (prirast proizvod žive in nežive stvari),
- *stvari v pravnem prometu, stvari zunaj pravnega prometa*

8. STVARNE PRAVICE

Splošno o stvarnih pravicah

Stvarne pravice ureja stvarno pravo, ki je del civilnega prava in vsebuje pravna pravila o razmerjih med pravnimi subjekti glede stvari. Stvarna pravica ima te značilnosti:

- je premoženjska pravica, saj daje določeno premoženjsko korist in se da izraziti v denarju,
- je absolutna pravica, ker učinkuje proti vsem tretjim osebam,

- predmet stvarne pravice je individualno določena stvar,
- število stvarnih pravic določa zakonodajca; njihovo število je omejeno, tako da je samo toliko stvarnih pravic, kot jih določajo predpisi.

Stvarne pravice so: lastninska, zastavna in služnostna pravica.

Lastninska pravica

Zakon določa način pridobivanja in uživanja lastnine tako, da je zagotovljena njena gosp., socialna in ekološka funkcija. **Lastninska pravica** je stvarna pravica, ki lahko obstaja na premičnih in nepremičnih stvareh in daje lastniku pravico imeti svojo stvar v posesti, jo uporabljati, jo uživati in z njo razpolagati v mejah, ki jih določa zakon. Je absolutna pravica in deluje proti vsakomur; nihče ne sme kršiti lastninske pravice drugega. Prepovedano je uresničevanja lastninske pravice v nasprotju z namenom, zaradi katerega je z zakonom ustanovljena ali priznana, ali v nasprotju z moralo. Lastninsko pravico ima lahko več oseb. O solastnini govorimo, kadar ima več oseb solastninsko pravico in je del vsakega izmed njih določen v sorazmerju s celoto. O skupni lastnini govorimo, kadar lastninski deleži več oseb na nerazdeljeni stvari niso vnaprej določeni, vendar se dajo določiti. Pridobi se na 3 načina:

- *po samem zakonu,*
- *na podlagi pravnega posla,*
- *z dedovanjem.*

Po samem zakonu se pridobi z ustvaritvijo novih stvari, s spojitvijo, mešanjem, z zgraditvijo na tujem zemljišču, z ločitvijo plodov, ... **Na podlagi pravnega posla** se pridobi s tem, da je sklenjen veljaven pravni posel (pogodba), ki je pravni naslov, ter da je opravljen še pridobitni način. **Z dedovanjem** se pridobi na stvari v trenutku, ko se uvede dedovanje.

Lastninska pravica *preneha* na več načinov:

- če kdo drug pridobi pravico na stvari,
- z opustitvijo stvari,
- če je stvar uničena,
- v drugih primerih, ki jih določa zakon.

Lastnik lahko vloži zoper tistega, ki njegovo pravico krši, različne tožbe:

- *lastninska tožba*, s katero zahteva lastnik vrnitev stvari od posestnika, pri katerem je stvar,
- *negatorna tožba*, ki jo vloži lastnik zoper tistega, ki neutemeljeno vznemirja lastnika oz. posega v njegove pravice, ne da bi mu stvar odvzel.

Služnostna pravica

Je stvarna pravica na tuji stvari, ki upravičuje lastnika neke nepremičnine, da v določenem obsegu uporablja nepremičnino drugega lastnika. Nepremičnino lastnika, ki ima služnostno pravico, im. *gospodujoča stvar*, nepremičnino, na kateri obstaja služnost, pa *služna stvar*. Na podlagi pravnega posla se stvarna služnost pridobi z vpisom v zemljiško knjigo. Stvarna služnost *preneha*:

- če se lastnik služne stvari upre njenemu izvajanju, lastnik gospodujoče stvari pa svoje pravice 3 leta zaporedoma ne uresničuje,
- če se ne izvaja v času, potrebnem za njeno priposestvanje,
- če postane ista oseba lastnik služne in gospodujoče stvari
- če je gospodujoča oz. služna stvar uničena.

Če kdo neutemeljeno moti, lahko lastnik stvari s tožbo zahteva, da motenje preneha.

Zastavna pravica

Je stvarna pravica na tuji stvari in obstaja v tem, da lahko zastavni upnik zahteva izpolnitev svoje terjatve iz določene stvari. Po nastanku ločimo:

- *prostovoljno zastavno pravico*, ki temelji na pravnem poslu,
- *zakonsko zastavno pravico*, ki jo pridobi zastavni upnik na podlagi zakona
- *prisilno zastavno pravico*, ki jo pridobi na podlagi izvršilnega naslova s posredovanjem sodišča oz. kakega drugega organa.

Pri **prostovoljni zastavni pravici** moramo razlikovati zastavno pravico kot stvarno pravico zastavnega upnika od zastavne pogodbe med zastavnikom in zastavnim dolžnikom. Z zastavno pogodbo se dolžnik ali kdo tretji zavezuje nasproti upniku, da mu bo izročil kakšno premično stvar, na kateri ima kdo lastninsko pravico, da bi se mogel pred drugimi upniki poplačati iz njene vrednosti. Pri

zastavnem razmerju nastopata 2 stranki: *zastavni upnik* in *zastavnik*. Zastavni upnik pridobi zastavno pravico, ko mu zastavnik izroči stvar, ki je predmet zastavne pogodbe. Izročitev zastavljene stvari se lahko nadomesti tudi z izročitvijo listine, ki daje imetniku izključno pravico razpolagati s stvarjo. Terjatev zastavi zastavnik zastavnemu upniku s posebno obliko cesije, namreč s cesijo v izterjavo. Terjatve, ki temeljijo na vrednostnih papirjih, prenašamo tako, kakor se prenašajo vrednostni papirji sami. **Prisilno zastavno pravico** pridobi upnik s sodno intervencijo ali z intervencijo kakega drugega pristojnega upravnega organa.

Posest

Pojem posesti

Posest je dejanska oblast nad stvarjo, ki daje posestniku predvsem možnosti eko. izkoriščanja stvari. Za posest je značilno:

1. Posest je dejanska oblast nad stvarjo, ki posestniku omogoča izkoriščanje stvari. Dejanska oblast je lahko neposredna oblast nad stvarjo, tako da posestnik neposredno izvaja oblast nad stvarjo, stvar rabi, uporablja ali z njo razpolaga. Posest ima tudi tisti, ki je dal stvar drugemu v neposredno posest na podlagi pogodbene, najemne, zakupne ali druge pogodbe.
2. Posest ni pravna oblast, je samo dejanska oblast. Tako ima npr. lastnik stvari pravno oblast na stvari – ima stvarno pravico, zaradi te pa ima pravico stvar uporabljati, uživati in z njo razpolagati. Sočasno pa ima lastnik tudi dejansko oblast, ki mu omogoča uresničevanje teh pravic, torej ekonomsko izkoriščanje stvari.

Vrste posesti

Posest stvari ima, kdor ima neposredno ali posredno oblast nad stvarjo. Posest stvarne služnosti ima, kdor dejansko uporablja nepremičnino drugega v obsegu, ki ustreza vsebini te služnosti. Posest stvari ali pravice lahko izvaja več oseb: govorimo o sopoستي. Je lahko zakonita, če temelji na veljavnem pravnem naslovu, ki je potreben za pridobitev lastninske pravice, in če ni bila pridobljena s silo, z zvijačo ali z zlorabo zaupanja.

Varstvo posesti

Posestnik ima pravico do samopomoči zoper tistega, ki neupravičeno moti njegovo posest ali mu jo odvzame. Pogoji pa je, da je nevarnost neposredna, da je samopomoč nujna in da način samopomoči ustreza okoliščinam, v katerih obstaja nevarnost.

Priposestvanje

Je eden izmed načinov pridobitve lastninske pravice na podlagi zakona. O priposestvanju govorimo, kadar posestnik, ki ima le dejansko oblast nad stvarjo, pridobi na stvari, ki jo je imel v posesti, lastninsko pravico. Doba je različno dolga, odvisno od tega, ali je posest dobroverna in sočasno zakonita ali samo dobroverna ter ali gre za priposestvanje premične ali nepremične stvari. Doba začne teči tisti dan, ko je posestnik dobil stvar v posest, konča pa z iztekom zadnjega dne te dobe.

9. ZASTARANJE

Pojem

Če pravni subjekti svojih pravic daljše obdobje ne uresničujejo oz. ne uveljavijo, nastopijo določene pravne posledice. Te posledice so v tem, da pravni red odvzame pravno varstvo pravic, ki ni bila pravočasno uveljavljena, ali pa celo določi, da pravica preneha. V prvem primeru govorimo o **zastaranju**, v drugem pa o **prekluziji pravice**. Zastaranje pomeni, da po preteku določenega časa upnik nima več pravice zahtevati izpolnitve obveznosti, ki jo ima druga stranka. Zastaranje nastopi, ko preteče z zakonom določeni rok, v katerem bi upnik lahko zahteval izpolnitev obveznosti. Zastaralni rok začne teči prvi dan po dnevu, ko je upnik imel pravico terjati izpolnitev obveznosti, in se izteče zadnji dan z zakonom določenega roka. Nekatere pravice ne zastarajo npr. pravica do preživljanja, zastavna pravica na stvari, ki jo ima upnik v posesti ali ki je vpisana v javni knjigi.

Zastaralni rok

Čas, ki mora preteči, da nastopi zastaranje im. **zastaralni rok**. Po ZOR so roki *splošni* in *posebni*. **Splošni rok** je 5 let; ta rok velja vedno, kadar ni določen posebni rok. **Posebni roki**, ki veljajo za posamezne terjatve, so:

- 10-letni rok za terjatve, ki so bile ugotovljene s pravnomočno sodno odločbo ali z odločbo drugega pristojnega organa,
- 5-letni rok za terjatve zoper zavarovalnico in pogodbe o življenjskem zavarovanju,
- 3-letni rok za terjatve občasnih dajatev, ki dospevajo letno ali v krajših časovnih presledkih,
- 1-letni rok za terjatve za dobavljeno električno in toplotno energijo, plin in vodo, snaga, če je bila dobava oz. storitev opravljena za potrebe gospodinjstva.

Pretrganje zastaranja

Zastaranje se lahko pretrga:

- če dolжник pripozna dolg,
 - če vloži upnik proti dolžniku tožbo ali opravi pravno dejanje, ki ima enak učinek kakor tožba,
- Zastaranja ne pretrga tožba, ki jo upnik kasneje umakne, ali če sodišče tožbeni zahtevek zavrne. Zastaranje, ki je bilo pretrgano, začne znova teči od dne, ko je bilo pretrgano zastaranje. Kot začetek novega zastaralnega roka velja dan priznanja, konec sodnega postopka.

Zadržanje zastaranja

Od pretrganja zastaranja moramo ločiti zadržanje zastaranja. Če je zastaranje začelo teči, preden je nastal vzrok, ki ga je zadržal, se nadaljuje, ko ta vzrok preneha; čas, ki je pretekel pred zadržanjem, pa se všteje v zastaralni rok. Zastaranje ne teče oz. je zadržano:

- med zakoncema,
- med starši in otroki, dokler traja roditeljska pravica,
- med varovancem in njegovim skrbnikom,
- med dvema, ki živita v nezakonski skupnosti, dokler obstaja ta skupnost,
- med mobilizacij, neposredno vojno nevarnostjo ali vojno za terjatve oseb v vojaški službi,
- za terjatve, ki jih imajo v tujem gospodinjstvu zaposlene osebe proti delodajalcu ali njegovim družinskim članom,
- ves tisti čas, ko upnik zaradi nepremagljivih ovir ni mogel sodno zahtevati izpolnitve obveznosti.

Prekluzija

Od zastaranja moramo razlikovati **prekluzijo**. Tudi prekluzija je vezana na roke, ki jih določa zakon. Razlika med zastaranjem in prekluzijo je v glavnem:

- pri prekluziji zaradi poteka roka ugasne pravica in s tem seveda tudi zahtevek, medtem ko pri zastaranju ugasne le zahtevek in ostane še naravna pravica,
- na potek prekluzivnega roka mora sodišče uradno paziti, medtem ko sodišče upošteva zastaranje le takrat, kadar se stranke nanj sklicujejo,
- pri prekluzivnih rokih ni niti pretrganja niti zadržanja.

10. VARSTVO PRAVIC

Varstvo pravic je praviloma v pristojnosti sodišč kot organov državne oblasti. Ob določenih pogojih pa lahko udeleženci pravnih razmerij zahtevajo varstvo svojih pravic pred t. i. nedržavnimi sodišči, med temi zlasti pred arbitražami.

Ureditev sodstva

V **Ustavu RS** so v skladu z načelom delitve oblasti na zakonodajo, izvršilno in sodno določena temeljna načela organizacije in opravljanja sodne oblasti, zlasti še načelo neodvisnosti sodstva. Sodišča so pri opravljanju sodne funkcije neodvisna in sodijo po *ustavi, zakonu in splošnih aktih*. Sodišča spremljajo in proučujejo probleme sodne prakse, ki so pomembni za pravilno uporabo zakonov. Vrhovno sodišče RS skrbi, da sodišča enotno uporabljajo zakon, in daje sodiščem navodila o načinu vodenja evidence sodne prakse in pojavov, ki jih ugotavljajo pri svojem delu.

Sodišča s splošno pristojnostjo

Delovanje, pristojnost in organizacijo sodišč s splošno pristojnostjo ureja *Zakon o sodiščih*. Ta sodišča odločajo v civilnih in gospodarskih sporih, v kazenskih zadevah, v izvršilnih zadevah, v prisilni poravnavi in stečaju. V RS je stvarna pristojnost sodišč razdeljena med *okrajna, okrožna in višja sodišča* ter *Vrhovno sodišče RS*.

Okrajna sodišča so pristojna:

I. v kazenskih zadevah:

- za sojenje na prvi stopnji o kaznivih dejanjih, za katera je zagrožena denarna kazen ali kazen zapora do treh let,
- za opravljanje preiskovalnih dejanj glede kaznivih dejanj,
- za opravljanje drugih zadev, ki jih določa zakon.

II. v civilnih zadevah za sojenje oz. odločanje na prvi stopnji:

- v premoženjskih sporih, če vrednost spornega zahtevka ne presega dveh milijonov SIT,
- v civilnih sporih ne glede na varnost spornega predmeta, če gre za spore zaradi motenja posesti,
- v zapuščinskih in drugih nepravdnih zadevah ter za vodenje zemljiške knjige,
- v izvršilnih zadevah ter za opravljanje izvršbe.

III. za sojenje oz. odločanje v drugih zadevah, kadar tako določa zakon;

IV. za opravljanje zadev prve pomoči, za katere ni po zakonu pristojno drugo sodišče.

Okrožna sodišča so pristojna:

I. v kazenskih zadevah:

- za sojenje na prvi stopnji o kaznivih dejanjih, za katera niso pristojna okrajna sodišča,
- za opravljanje preiskave oz. preiskovalnih dejanj glede kaznivih dejanj,
- za opravljanje predhodnega postopka in sojenje na prvi stopnji o kaznivih dejanjih mladoletnikov,
- za odločanje na prvi stopnji o izvršitvi kazenske sodbe tujega sodišča,
- za izvrševanje kazenskih sodb,
- za odločanje o dovolitvi posegov v človekove pravice in temeljne svoboščine,
- za odločanje v zunajobravnavanem senatu,
- za opravljanje drugih zadev, ki jih določa zakon,
- za opravljanje nadzorstva glede zakonitega in pravilnega ravnanja z obsojenci.

II. v civilnih zadevah za sojenje oz. odločanje na prvi stopnji:

- v premoženjskih in drugih civilnopravnih sporih, za katere niso pristojna okrajna sodišča,
- v sporih iz družinskih razmerij, razen v sporih o preživljanju,
- v gospodarskih sporih,
- o priznanju tujih sodnih odločb,
- v zadevah prisilne poravnave in stečaja ter likvidacije, kadar je v pristojnosti sodišča,
- v sporih o pravicah intelektualne lastnine.

III. za vodenje sodnega registra;

IV. za sojenje oz. odločanje v drugih zadevah, če tako določa zakon

V. za opravljanje zadev pravne pomoči v zadevah iz točk I in IV in za opravljanje mednarodnopravne pomoči.

Višja sodišča so pristojna:

- za sojenje oz. odločanje na drugi stopnji o pritožbah zoper odločbe okrajnih in okrožnih sodišč s svojega območja,
- za odločanje v sporih o pristojnosti med okrajnimi oz. okrožnimi sodišči s svojega območja in za odločanje o prenosu pristojnosti na drugo okrajno oz. okrožno sodišče s svojega območja,
- za opravljanje drugih zadev, ki jih določa zakon.

Vrhovno sodišče je pristojno:

- za sojenje oz. odločanje na prvi stopnji v upravnih in računsko upravnih sporih, razen v zadevah, za katere zakon določa pristojnost drugega sodišča prve stopnje,
- za sojenje na drugi stopnji o pritožbah zoper odločbe sodišča prve stopnje v zadevah,
- za sojenje na tretji stopnji o rednih pravnih sredstvih zoper odločbe sodišč druge stopnje,
- za odločanje o izrednih pravnih sredstvih zoper odločbe sodišč, razen v primerih, ko je za odločanje o izrednem pravem sredstvu pristojno drugo sodišče,
- za odločanje o sporih o pristojnosti med nižjimi sodišči,
- za odločanje o prenosu pristojnosti v primerih, ki jih določa zakon,
- za opravljanje drugih zadev, ki jih določa zakon.

Občna seja Vrhovnega sodišča:

- sprejema načelna pravna mnenja o vprašanjih, ki so pomembna za enotno uporabo zakonov,
- sprejema pravna mnenja o vprašanjih sodne prakse,
- odloča o pobudah za izdajo ali spremembo zakona,
- sprejema letni razpored sodnikov,
- določa način spremljanja sodne prakse na sodiščih,
- opravlja druge zadeve iz pristojnosti Vrhovnega sodišča, če zakon tako določa.

Državno tožilstvo

Državni tožilec vlaga in zastopa kazenske obtožbe in ima druge z zakonom določene pristojnosti. Ureditev in pristojnosti državnih tožilstev določa zakon.

Odvetništvo in notariat

Odvetništvo je kot del pravosodja samostojna in neodvisna služba, ki jo ureja zakon. Notariat je javna služba, ki jo ureja zakon.

Ustavno sodišče

Pristojnosti ustavnega sodišča določa zakon. Ustavno sodišče odloča:

1. o skladnosti:

- zakonov z ustavo,
- drugih predpisov z ratificiranimi mednarodnimi pogodbami in splošnimi načeli mednarodnega prava,
- podzakonskih predpisov z ustavo in z zakoni,
- predpisov lokalnih skupnosti z ustavo in z zakoni,
- splošnih aktov, izdanih za izvajanje javnih pooblastil, z ustavo, zakoni in podzakonskimi predpisi.

2. o ustavnih pritožbah zaradi kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin s posamičnimi akti;

3. o sporih glede pristojnosti:

- med državo in lokalnimi skupnostmi,
- med sodišči in drugimi državnimi organi,
- med državnim zborom, predsednikom republike in vlado.

4. o protiustavnosti aktov in delovanja političnih strank.

Če ustavno sodišče ugotovi, da je zakon protiustaven, ga v celoti ali delno razveljavi.

Krajevna pristojnost sodišč

V RS deluje 44 okrajnih in 11 okrožnih ter 4 višja sodišča, ki so krajevno pristojna za v zakonu določena prostorska območja okrajnih in okrožnih sodišč. Pravila o krajevni pristojnosti vsebuje Zakon o pravnem postopku. Pravila o krajevni pristojno nam povedo, katero izmed več sodišč, ki imajo enako stvarno pristojnost, ima pravico in dolžnost postopati in soditi v konkretnem sporu med pravnima strankama. Krajevna pristojnost se lahko ravna po pravilih o:

- splošni krajevni pristojnosti,
- posebni krajevni pristojnosti,
- sporazumni krajevni pristojnosti.

Splošna krajevna pristojnost se ravna po prebivališču ali sedežu tožene stranke. Če je dvom o tem, kje je sedež tožene stranke, se za tak kraj šteje tisti kraj, kjer so poslovodni organi te pravne osebe.

Posebna krajevna pristojnost je lahko:

- izbirna, ko lahko tožnik izbira med splošno krajevno pristojnim in posebno krajevno pristojnim sodiščem,
- izključna, ko tožnik ne more tožiti pri splošno krajevno pristojnem sodišču,
- pristojnost po kraju, kjer je bila povzročena škoda,
- pristojnost po plačilnem kraju.

Krajevno nepristojno sodišče postane pristojno:

- z izrecnim sporazumom, ki mora biti pisen in ki ga mora tožnik priložiti svoji tožbi,
- z molčečim pristankom; če toženec ne ugovarja krajevni pristojnosti sodišča na pripravljalnem naroku.

Arbitražno reševanje sporov

Spore o pravicah, s katerimi prosto razpolagajo in ki izhajajo iz njihovih medsebojnih poslovnih razmerij, lahko stranke predložijo **arbitraži**, če zakon ne določa, da odločajo o posameznih vrstah sporov izključno sodišča. V RS je postopek reševanja sporov z arbitražo okvirno urejen v zakonu o pravnem postopku in zakonu o samoupravnih sodiščih. Reševanje sporov z arbitražo je predvideno za določene vrste sporov tudi po zakonu o delovnih in socialnih sodiščih. V RS obstajata dve stalni arbitraži, in sicer **stalna arbitraža pri GZS**, ki rešuje spore iz medsebojnih poslovnih odnosov med člani zbornice in drugimi pravnimi in fizičnimi osebami in **arbitraža pri ZT**, ki rešuje spore iz zavarovalnih in odškodninskih razmerij.

Skupne značilnosti tega postopka, ki veljajo za arbitražo na splošno, so predvsem naslednje:

- stranke izberejo ravnodnika,
- stranke imajo možnost, da izberejo postopek, po katerem bo potekala arbitraža,
- postopek ni javen,
- arbitraža lahko odloča po pravičnosti,
- lahko odloča tudi brez ustne obravnave,
- v arbitražnem postopku praviloma ni pritožbe,
- v postopku se ne plačujejo takse, temveč se stroški arbitraže plačujejo skladno s pravili.

Predpostavke za arbitražno reševanje sporov izhajajo iz zakona in so naslednje:

- arbitraža lahko odloča o sporih o pravicah, s katerimi stranke prosto razpolagajo, in za te spore ni določena izključna pristojnost sodišča,
- arbitražni sporazum mora biti v pisni obliki,
- število ravnodnikov mora biti liho,
- arbitražno odločno mora podpisati večina ravnodnikov.

Arbitražna odločba ima moč pravnomočne sodbe.

3. DEL: OSNOVE OBVEZNOSTNEGA PRAVA

1. SPLOŠNO O OBVEZNOSTNIH RAZMERJIH

Pojem, značilnosti, vrste in viri obveznostnih razmerij

Obveznostno pravo je del civilnega prava in obsega pravne norme za uresničevanje obveznostnih razmerij. Obligacijsko razmerje je razmerje med strankama, na podlagi katerega je ena stranka upnik upravičena terjati od druge stranke dolžnika izpolnitev obveznosti, dolžnik pa je dolžan opraviti izpolnitev. Izpolnitev je lahko *dajatev*, *storitev*, *dopustitev* in *opustitev*. Obveznostna razmerja imajo *več značilnosti*, od katerih so pomembnejše:

- obligacijsko razmerje je razmerje med določenimi osebami – od katerih ima ena stranka položaj upnika, druga pa dolžnika. Vsebina razmerja so torej pravice in obveznosti strank. Upnik ima pravico zahtevati (terjati) izpolnitev, dolžnik pa ima obveznost opraviti (dati) izpolnitev.
- obligacijsko razmerje je relativno razmerje. Relativnost razmerja pomeni, da razmerje učinkuje samo med strankama, med upnikom in dolžnikom, ne pa zunaj tega razmerja.
- obligacijsko razmerje je pravno razmerje, ki je pravno varovano. Upnik lahko uveljavi svojo pravico pri sodišču, če dolžnik prostovoljno ne izpolni obveznosti.

Viri obveznostnega prava

Najpomembnejši formalni pravni viri obveznostnega prava so **zakoni**, pa tudi **podzakonski predpisi**: uredbe, odloki, pravilniki. Najpomembnejši formalni pravni vir je **ZOR**. Ta zakon vsebuje splošne določbe za urejanje obveznostnih razmerij, ureja pa tudi posebna obveznostna razmerja v prometu blaga in storitev. Poleg zakonov in podzakonskih predpisov utegnejo za urejanje določenih obligacijskih razmerij veljati tudi **uzance** in **poslovni običaji**, če so izpolnjeni pogoji za njihovo uporabo.

Temeljna načela ZOR

[Izhodišča in splošne značilnosti](#)

Eno od glavnih izhodišč ZOR je **enotnost uporabe njegovih pravil za razmerja**, ki nastajajo v prometu blaga in storitev, in to ne glede na različnost pravnega položaja njihovih udeležencev. ZOR se je izognil dvojnosti določb obveznostnega prava glede na to, ali je pravni subjekt pravna ali fizična oseba. V nekaterih drugih državah pa velja poseben pravni režim za urejanje obveznostnih razmerij med fizičnimi osebami in poseben za urejanje razmerij med osebami s statusom gospodarskopravnega subjekta.

[Namen, struktura in temeljna načela ZOR](#)

Namen ZOR je bil čim bolj celovito urediti družbenoekonomskega razmerja na področju prometa blaga in storitev ter zagotoviti:

- prost promet blaga in opravljanja storitev,
- zadovoljevanje materialnih in drugih potreb državljanov,
- odgovornost gosp. družb in drugih udeležencev v pravnem prometu za izpolnjevanje njihovih obveznosti.

ZOR je razdeljen na 2 vsebinska dela:

- *splošni del*, v katerem so temeljna načela in splošna pravila za obligacijska razmerja, predvsem o nastanku, učinkih, vrstah in prenehanju obveznosti, spremembi upnika in dolžnika,
- *drugi del*, ki obsega *pogodbena in druga obligacijska razmerja* na področju prometa blaga in storitev, predvsem pravila o posameznih pogodbah in pravnih poslih.

Razvrstitev temeljnih načel ZOR

Temeljna načela ZOR lahko razvrstimo glede na subjekte:

1. na načela, ki veljajo za pravne osebe, predvsem za vse gosp. družbe:

- sodelovanje v obveznostnih razmerjih,
- načelo obveznosti do občanov kot potrošnikov in uporabnikov storitev,
- prepoved ustvarjanja in izkoriščanja monopolnega položaja,
- ravnanje pri izpolnjevanju obveznosti in uveljavljanju pravic,
- uporaba dobrih posl. običajev;

2. na načela, ki se nanašajo na vse udeležence obveznostnih razmerij:

- svoboda urejanja obveznostnih razmerjih,
- enakopravnost v obveznostnih razmerjih,
- načelo vestnosti in poštenja,
- načelo prepovedi zlorabe pravic,
- načelo enake vrednosti dajatev,
- načelo prepovedi povzročanja škode,
- načelo dolžnosti izpolnitve obveznosti,
- načelo mirnega reševanja sporov
- načelo dispozitivne naravne določil ZOR.

Vrste obveznosti

Razvrstimo jih po njihovi *pravni naravi, po vsebini, po pravnem temelju, po času trajanja*. Nekatero pomembnejše vrste obveznostnih razmerij so:

- glede na *njihov nastanek* delimo obveznosti na *poslovne in neposlovne obveznosti*,
- *po načinu ravnanja na pozitivne in negativne*
- *po predmetu obveznosti na alternativne*, pri katerih sta v obveznosti dva ali več predmetov in *fakultativne*, pri katerih je predmet obveznosti le ena stvar,
- *deljive obveznosti* pri katerih se predmet izpolnitve lahko razdeli in je zato možna izpolnitev v delih, *nedeljive* so tiste, pri katerih predmet izpolnitve po naravi ni deljiv (avto, žival),
- *solidarne obveznosti* so tiste, pri katerih je predmet izpolnitve po naravi sicer deljiv, vendar je zaradi dogovora med strankami ali zaradi predpisov obveznost nerazdeljena,
- *trenutne obveznosti* so tiste, pri katerih dolžnik izpolni obveznost z enkratno izpolnitvijo.

Pravni temelj za nastanek obveznostnih razmerij

Pravni temelj za nastanek obveznostnih razmerij je **pravno dejstvo**, eno ali več hkrati, na podlagi katerega nastane obveznostno razmerje. Pravni temelj za nastanek razmerij so naslednji:

- pogodba kot dvostranski pravni posel je najpomembnejši in najpogostejši pravni temelj za nastanek obveznosti,
- enostranski pravni posel, in sicer takšen, s katerimi se oseba z enostransko izjavo volje zavezuje za določeno ravnanje,
- nastanek oz. povzročitev škode je pravni temelj, na podlagi katerega ima ena stranka pravico zahtevati povrnitev škode,
- neupravičena pridobitev; kadar nekdo brez veljavnega pravnega temelja pridobi premoženjsko korist.

2. POGODBENE OBVEZNOSTI

Pojem in značilnosti pogodbe

Pogodba je dvostranski pravni posel, ki ga stranki skleneta z namenom da se ustanovi, spremeni ali preneha določeno razmerje. Pogodba je najpomembnejši temelj obveznostnih razmerij, nastane praviloma svobodno izjavljeno sporazumno voljo obeh strank. Stranki sta svobodni odločitvi, ali bosta sklenili pogodbo in tako pridobili pravice in obveznosti. Najpomembnejši pravni vir za urejanje pogodbениh obveznosti je ZOR.

Sklenitev pogodbe

Pogodba kot dvostranski pravni posel je sklenjena, ko se pogodbeni stranki sporazumeta o bistvenih sestavnih delih pogodbe. Stranki lahko izjavita voljo za sklenitev pogodbe *pisno, ustno, z običajnimi znaki* ali *z drugačnim ravnanjem*. Mnogokrat se pogodbeni stranki pred sklenitvijo pogodbe dogovarjata o vsebini bodoče pogodbe: govorimo o pogajanjih. Stroške, ki jih ima vsaka stranka s pripravami za sklenitev pogodbe, krije vsaka stranka sama, skupne stroške pa krijeta v enakih delih, lahko pa se dogovorita drugače.

Ponudba in sprejem ponudbe

Da bi bila pogodba sklenjena, mora ena od bodočih pogodbenih strank ponuditi drugi sklenitev pogodbe – mora ji dati ponudbo. **Ponudba** je enostranska izjava volje ponudnika, ki vsebuje predlog za sklenitev pogodbe določeni osebi z navedbo bistvenih sestavnih delov pogodbe, tako da bi se z njenim sprejemom pogodba lahko sklenila. Ne štejemo pa za ponudbo poslani katalog, cenike, tarife, druga obvestila javnega obveščanja. Ponudba je enostranska izjava volje, ki obvezuje samo ponudnika. Da bi bila na podlagi postavljene ponudbe **sklenjena** pogodba, mora *nasprotna stranka* ponudbo *sprejeti*. ponudnik lahko sam določi rok, v katerem mora biti ponudba sprejeta. Ponudba, v kateri je določen rok za sprejem, veže ponudnika do izteka tega roka. Rok za sprejem ponudbe, začne teči od dneva, ki je bil označen na pismu, oz. od dneva, ko je bila brzojavka oddana na pošto. Sprejem ponudbe kot izjava volje nasprotnika o sprejemu ponudbe se mora v celoti ujemati s ponudbo. Kot izhaja iz določil ZOR, sta ponudba in sprejem ponudbe praviloma neformalni izjavi volje. Voljo je mogoče izjaviti *ustno, pisno*, pa tudi s *konkludentnimi dejanji*.

Čas in kraj sklenitve pogodbe

Po ZOR je pogodba sklenjena, ko ponudnik prejme od naslovnika izjavo o sprejemu ponudbe. Če postavi ponudnik ponudbo prisotni stranki, je praviloma že z izjavo o sprejemu ponudbe sklenjena pogodba. Drugače je treba razlagati omenjeno pravilo ZOR, kadar se pogodba sklepa med odsotnima strankama. Pogodba je v tem primeru sklenjena v trenutku, ko ponudnik prejme izjavo naslovnika, da sprejema ponudbo. Vprašanje, kje je pogodba sklenjena, se postavi, kadar se pogodba sklepa med odsotnima strankama. Po ZOR velja, da je pogodba sklenjena v kraju, kjer je imel ponudnik svoj sedež ali prebivališče v trenutku, ko je dal ponudbo.

Predpogodba

Včasih stranki pred sklenitvijo glavne pogodbe skleneta **predpogodbo**. S predpogodbo se stranki obvezeta, da bo pozneje sklenjena druga, glavna pogodba. Predpogodba pogodbeni stranki obvezuje, mora pa vsebovati bistvene sestavine glavne pogodbe.

Veljavnost pogodbe

Za veljavnost pogodbe je potrebno, da so izpolnjeni pogoji, ki zadevajo sposobnost strank, njihovo izjavo volje ter obličnost in vsebino pogodbe. Pogoji za veljavnost:

- pravna in poslovna sposobnost strank,
- izražena volja strank mora biti v skladu z njihovo pravno voljo,
- veljavna oblika pogodbe,
- dopustna in mogoča vsebina pogodbe.

[Volja strank](#)

Za vsak pravni posel, torej tudi za pogodbo, je potrebno, da je izvaja volje strank, ki povzroči nastanek pogodbe, v skladu z njeno pravo voljo. Kadar izjavljena volja strank ni v skladu s pravo voljo, govorimo o neskladju med izjavo volje in pravo voljo ali o napakah volje.

a) Zavestno neskladje med voljo in izjavo volje

Ta vrsta neskladja nastane, kadar stranka zavestno izjavi nekaj, česar v resnici ne želi. Najpomembnejša oblika zavestnega neskladja med voljo in izjavo volje je **navidezna izjava volje**. Ločimo 2 pravna posla: eden je **navidezen (simuliran)**, z njim stranki ustvarjata videz, kot da ustreza njuni volji, **disimuliran**, kjer pa stranki želita resnico. Stranki, ki sta sklenili navidezno pogodbo, ne moreta proti tretji pošteni osebi uveljaviti navideznosti pogodbe. **Nedopustna grožnja** je dejanje, s katerim pogodbeni stranka ali kdo tretji povzroči pri drugi pogodbeni stranki utemeljen strah, tako da je zaradi tega sklenila pogodbo.

b) Nezavedno neskladje med voljo in izjavo volje

Do nezavednega neskladja med voljo in izjavo volje lahko pride, ker je bila ena stranka ob sklepanju pravnega posla v zmoti, ker je bila prevarana ali ker je med strankama obstajal nesporazum. **Zmota** je napačna predstava o neki okoliščini ali napačna predstava o neki pravici, kar je posledica nepoznavanja prava. Pravna zmota se praviloma ne upošteva. Zmota je opravičljiva, če je stranka, ki je v zmoti, pri sklenitvi pogodbe ravnala s skrbnostjo, ki se zahteva v prometu. Po ZOR morajo vsi udeleženci obligacijskih razmerij ravnati s skrbnostjo dobrega gospodarja, tisti, ki izpolnjujejo obveznosti iz svoje poklicne dejavnosti, pa morajo ravnati z večjo skrbnostjo po pravilih stroke in po običajih tj. s skrbnostjo dobrega strokovnjaka. **Prevara** je ravnanje, s katerim ena stranka povzroči zmoto pri drugi stranki ali jo ohranja v zmoti z namenom, da bi jo tako napeljala k sklenitvi pogodbe. Stranka, ki je bila prevarana, ima pravico zahtevati povrnitev škode, ki jo je utrpela. **Nesporazum** je nezavedno neskladje med voljo in izjavo volje strank, pri čemer sta stranki prepričani, da se strinjata, dejansko pa je med njima nesporazum ali o naravi pogodbe ali o podlagi ali predmetu obveznosti.

Oblika

Po veljavnem pravu se ne zahteva posebna oblika, zato pravimo, da so pogodbe praviloma **neformalne**. Vsaka pogodba oz. njena vsebina se izrazi v neki obliki. Pri neformalnih pogodbah je oblika lahko kakršna koli, ker se vnaprej ne zahteva določena oblika, medtem ko se pri nekaterih pogodbah (**formalnih**) zahteva vnaprej določena oblika kot pogoj za veljaven nastanek pogodbe. Tako morajo biti pogodbe po zakonu sklenjene **pisno**. Če stranki nista sklenili pogodbe v predpisani obliki, pogodba nima pravnega učinka. Enaka je posledica, če sta stranki obliko določili kot pogoj za veljavnost pogodbe, pogodba pa nima dogovorjene oblike.

Vsebina (predmet) pogodbe

Predmet pogodbe mora biti *mogoč, dopusten in določen*, sicer je pogodba nična. Predmet obveznosti je **mogoč**, kadar je **izpolnitev** mogoča. Izpolnitev je največkrat nemogoče opraviti, ker ni predmeta, na katerega se izpolnitev nanaša, ali ker ni mogoče opraviti dela, ki je vsebina izpolnitve. Kadar izpolnitve nihče ne more opraviti, govorimo o objektivni nemožnosti. Predmet obveznosti je **nedopusten**, če je v nasprotju z ustavnimi načeli, s prisilnimi predpisi ali z moralo. Predmet je **določen**, če vsebuje pogodba podatke, s katerimi ga je mogoče določiti, ali če sta stranki prepustili nekomu tretjemu, da ga določi.

Podlaga pogodbe

Po ZOR mora vsaka pogodbeni obveznost imeti tudi dopustno podlago (razlog). **Podlaga pogodbe** je vzrok oz. poslovni namen (cilj), zaradi katerega stranki sklepata pogodbo. Podlaga pogodbe je po zakonu nedopustna, če je v nasprotju z ustavnimi načeli, s prisilnimi predpisi ali z moralo.

Neveljavnost pogodbe

Splošno

Da bi pogodba imela pravne učinke, morajo biti izpolnjene vse zakonske predpostavke za njen nastanek ali za njeno veljavnost. Če ob sklenitvi pogodbe niso bile izpolnjene vse predpostavke, to je sposobnost strank, prava volja, pravilna oblika, dopusten predmet, dopustna podlaga, je pogodba **neveljavna**. Od *ničnih* in *izpodbojnih pogodb* je treba ločiti pogodbe, ki jih teorija im. *neobstoječe*. Pri teh pogodbah niso izpolnjeni pogoji za nastanek, ker ni bilo doseženo soglasje volj strank o bistvenih sestavinah pogodbe.

Nične pogodbe

Po ZOR je **nična pogodba** tista, ki nasprotuje ustavnim načelom, prisilnim predpisom in morali. Tako je ničnost predvidena kot sankcija pri simuliranem poslu, pri pomanjkanju potrebne oblike, pri nedopustni podlagi. Nična pogodba nima pravnega učinka, zato stranki s tako pogodbo ne pridobita niti pravic niti obveznosti in tudi zahtevki iz take pogodbe niso utemeljeni. Na ničnost pazi sodišče po uradni dolžnosti, nanjo pa se lahko sklicuje vsaka zainteresirana oseba. Ničnost se lahko uveljavlja ne glede na to, koliko časa je poteklo od sklenitve pogodbe, ker pravica do uveljavljanja ničnosti ne ugasne.

Izpodbojnost pogodbe

Izpodbojne pogodbe lahko povzročajo pravne učinke v primeru, da jih prizadeta stranka ne izpodbija. Izpodbojnost pogodbe je namreč določena predvsem v interesu pogodbenih strank. Po ZOR je **pogodba izpodbojna**, če jo je sklenila stranka, ki je poslovno omejeno sposobna, če so bile pri sklenitvi pogodbe napake glede volje strank kot tudi v drugih primerih, ki jih določa ZOR ali drug predpis. Dokler izpodbojna pogodba ni razveljavljena, jo je treba izpolniti. Tožbo za razveljavitev je treba vložiti v 1 letu od dneva, ko se je zvedelo za razlog izpodbojnosti, oz. od prenehanja grožnje, sicer pravica zahtevati razveljavitev preneha; v vsakem primeru pa pravica preneha po preteku 3 let od dneva sklenitve pogodbe.

Vrste pogodb

Enostranske in dvostranske obveznostne pogodbe

Enostranske so takšne, pri katerih je ena stranka samo dolžnik, druga pa samo upnik. Z njimi nastane obveznost samo za eno stranko (darilna pogodba). **Dvostranske** pa so tiste, pri katerih sta obe stranki sočasno v vlogi dolžnika in upnika. Obe stranki imata tako pravice kot obveznosti (prodajna pogodba).

Odplačne in neodplačne pogodbe

Pri **odplačnih** mora ena stranka drugi stranki plačati oz. dati protivrednost za to, kar je kot dajatev, storitev prejela od druge stranke. Pri **neodplačnih** za izpolnitev ene stranke ni potrebna protivrednost druge stranke. Pri teh pogodbah se praviloma ne uporabljajo pravila o jamčevalnih zahtevkih.

Konsenzualne in realne pogodbe

Konsenzualne so tiste, ki nastanejo že s samim sporazumom oz. konsenzom strank o bistvenih sestavinah pogodbe. **Realne** pa so tiste, pri katerih je poleg soglasja strank o bistvenih sestavnih delih potrebno še, da ena stranka izroči stvar, ki je predmet pogodbe. Večina pogodb je konsenzualna.

Formalne in neformalne pogodbe

Formalne so tiste, za katerih veljavnost zahtevata zakonodaja ali pogodbeni stranki določeno obliko, medtem ko so **neformalne**, pri katerih se ne zahteva posebna oblika. Več je neformalnih.

Glavne in stranske pogodbe

Če stranki ne bi sklenili glavne pogodbe, tudi stranske ne bi bilo. Značilnost **stranske** je, da deli usodo **glavne** pogodbe, medtem ko glavna ni odvisna od stranske pogodbe.

Sklepanje pogodb po zastopniku ali pooblaščenju

Pojem zastopanja

Zastopanje pomeni opravljanje pravnih poslov v imenu in za račun drugega. Pri zastopanju gre za opravljanje določenih pravnih poslov, ki imajo posledice na pravnem področju druge osebe. Upravičenost za zastopanje druge osebe temelji na:

- *zakonu (zakonski zastopnik),*
- *statutu ali drugem splošnem aktu (statutarni zastopnik),*
- *aktu pristojnega organa,*
- *pravnem poslu oz. izjavi volje zastopanega (pooblaščenca).*

Zastopnik je lahko vsaka poslovno sposobna oseba ali tudi pravna oseba. Pravna teorija loči *neposredno* in *posredno zastopanje*. Pri **neposrednem** zastopnik izjavlja voljo v imenu in za račun zastopanega, s tem da pravne učinke zastopanja nosi neposredno zastopani. Pri **posrednem** pa zastopa zastopano osebo v svojem imenu in za račun zastopanega.

Učinki zastopanja

Če je zastopnik sklenil pogodbo v mejah pooblastil, ki mu jih je dal zastopani, so pravne posledice za zastopane enake, kot če bi sam sklenil pogodbo.

Prekoračitev pooblastila in neobstoje pooblastila

Zastopnik mora zastopati v mejah svojega pooblastila. Če zastopnik prekorači pooblastila pri sklepanju pogodb ali opravljanju drugih pravnih poslov, je zastopani v zavezi le, če odobri prekoračitev. Prekoračitev pooblastila zastopnika vpliva tudi na obveznosti druge stranke, če ta ni vedela in tudi ni mogla vedeti za prekoračitev pooblastil.

Pooblastilo

Če upravičenost za zastopanje temeljni na pravnem poslu med zastopanim in zastopnikom, im. takšno upravičenost za zastopanje **pooblastilo**. Obstoje in obseg pooblastila nista odvisna od pravnega razmerja, ki je bilo zanj podlaga. Za pooblastilo praviloma ni potrebna pisna oblika. Pisno pooblastilo potrebuje pooblaščenec le za tiste pravne posle in pogodbe, kjer je z zakonom za pogodbo oz. posel prepisana pisna oblika. **Splošno pooblastilo** je pooblastilo, na temelju katerega so pooblaščenec dovoljeni vsi pravni posli, ki spadajo v redno poslovanje zastopane. **Specialno pooblastilo** na temelju katerega je pooblaščenec dovoljeno opravljati določen posel oz. določeno vrsto poslov.

Posebni primeri pooblastil

Trgovski potnik je fizična oseba, ki ima pooblastilo, da opravlja določena dejanja v zvezi s sklepanjem pogodb. Trgovskega potnika ima lahko gospodarska družba, ki se ukvarja z gospodarsko dejavnostjo. Je upravičen opravljati tiste posle, ki se nanašajo na prodajo blaga in so navedeni v pooblastilu, ki mu ga je dala družba. Obseg pooblastil **pooblaščenca iz zaposlitve** se določa glede na običaje, ki opredeljujejo obseg dela posameznega delavca. Če pride do spora, ali je pooblaščenec iz zaposlitve prekoračil svoje pooblastilo, ni odločilno mnenje konkretne organizacije, temveč dejstvo, ali po gosp. praksi takšno dejanje spada v delovno področje delavca.

3. ODŠKODNINSKE OBVEZNOSTI

Splošno o odškodninskih obveznostih

Najpomembnejša in gotovo tudi najpogostejša razmerja nastajajo med subjekti prava na podlagi sklenitve pogodb. Ob **pogodbenih obveznostih** pa so zelo pomembna obveznostna razmerja, ki nastajajo med pravnimi subjekti zaradi povzročitve škode. Govorimo o **odškodninskih obveznostih**. Da pa nastane obveznost ene stranke povrniti drugi stranki škodo, se morajo izpolniti pogoji:

- *nastanek nedopustnega škodljivega dejstva,*
- *nastanek škode,*
- *vzročna zveza med škodljivim dejstvom in škodo,*
- *odškodninska odgovornost.*

Škodljivo dejstvo je ali ravnanje subjekta prava ali škodni dogodek. Ravnanje, ki povzroči škodo, je lahko aktivno dejanje ali je pasivno. Tako aktivno kot pasivno ravnanje morata biti pravno nedopustni. Pravno dopustna so le izjemoma (silobran). O škodnem dogodku govorimo takrat, ko škoda ne povzroči ravnanje subjekta prava, temveč naključje (slučaj).

Škoda je izguba ali prikrajšanje pravno zavarovanih dobrin ali interesov. Zaradi škodljivega dejstva utegne utrpeti oškodovanec *premoženjsko* ali *nepremoženjsko škodo*. Po ZOR se deli **premoženjska** v *navadno škodo* in v *izgubljeni dobiček*. **Navadna škoda** je po ZOR zmanjšanje premoženja, **izgubljeni dobiček** pa preprečitev povečanja premoženja. **Nepremoženjska** škoda nastane s povzročitvijo telesnih ali duševnih bolečin ali strahu, žalitvijo časti,...

Vzročna zveza – Med škodljivim dejstvom in škodo mora obstajati **vzročna zveza**. Obstaja, kadar je škodljivo dejstvo vzrok, škoda pa posledica tega vzroka. Običajno je škoda posledica več okoliščin.

Odgovornost

Čeprav je nastalo škodljivo dejstvo, škoda in obstaja vzročna zveza, ne nastane odškodninska obveznost, če ni **odškodninske odgovornosti**. Oseba, ki ji je mogoče pripisati škodljivo ravnanje, mora biti za svoje ravnanje ali za nastali dogodek po pravnih normah odškodninsko odgovorne.

Subjektivna odgovornost temelji na krivdi osebe: oseba je odgovorna, če je kriva za škodljivo ravnanje. Krivda je negativen odnos, ki ga oseba pokaže pri izpolnjevanju svojih dolžnosti oz. pri izpolnjevanju svojih dolžnosti ne ravna s skrbnostjo, ki jo zahteva pravni red. V civilnem pravu se krivda stopnjuje. Najhujša stopnja krivde je **naklep (dolus)**. Dejanje je storjeno z namenom, če je storilec vedel za posledico, ki bo nastala iz njegovega dejanja, pa jo je kljub temu hotel storiti. Naklep se presoja po konkretnih merilih. Lažja oblika krivde je **malomarnost**. Je abstraktno. Presoja se po skrbnosti, ki se zahteva v poslovnem prometu. Malomarnost se stopnjuje. Za *težko malomarnost (culpa lata)* velja ravnanje, ki je v nasprotju s skrbnostjo navadnega, povprečnega človeka. *Lahka malomarnost (culpa levis)* pa je zanemarjanje skrbnosti, ki se zahteva od dobrega in vestnega gospodarja. Kdor drugemu povzroči škodo, jo je dolžan povrniti, razen če dokaže, da je škoda nastala brez njegove krivde.

Objektivna odgovornost

V našem pravu je predpisana v posebej določenih primerih:

- *odgovornost za nevarne stvari in nevarno dejavnost*. Imetnik nevarne stvari in tisti, ki se ukvarjajo z nevarno dejavnostjo odgovarjajo za škodne primere,
 - *odgovornost prevoznika za škodo*, ki nastane zaradi izgube ali poškodovanja stvari med prevozom.
- Ker temelji objektivna odgovornost na vzročnosti, je fizična ali pravna oseba odgovorna vedno, kadar škodni dogodek izvira iz nevarne stvari, nevarne dejavnosti. odgovorna oseba mora dokazati, da je posledica škode: *višje sile* (zunanja, nepričakovana), *dejanje oškodovanca samega, dejanja tretjega, ki ga ni bilo mogoče pričakovati in se mu izogniti*.

Odškodnina: S povrnitvijo škode – odškodnino se odpravijo, nadomestijo ali ublažijo škodne posledice škodljivega dejstva, za katero je podana odgovornost.

Povrnitev gmotne škode

Premoženjsko gmotno škodo je treba povrniti naprej tako, da se vzpostavi stanje, ki je bilo pred nastankom škode. Oškodovanec ima pravico, do povrnitve dejanske škode kot tudi do povrnitve izgubljenega dobička.

Odškodnina za negmotno škodo

Pretrpljene **nepremoženjske škode** ni mogoče odpraviti niti nadomestiti, temveč le ublažiti z denarno odškodnino, ki pa ne predstavlja ekvivalenta za nastalo škodo, temveč le zadoščenje.

4. DRUGI TEMELJI

Enostranski pravni posli

Tudi **enostranski pravni posli**, ki so izjave volje ene stranke o jeni premoženjski pravici, lahko povzročijo obveznost. Enostranske izjave volje, ki povzročijo obveznost stranke, ki je voljo izjavila so naslednje: ponudba, izdaja vrednostnih papirjev in javna obljuba nagrade. *Javna obljuba nagrade* je enostransko izjavljena javna obljuba nagrade tistemu, ki opravi določeno dejanje, doseže kakšen uspeh ali rezultat. Javno dana obljuba veže tistega, ki jo je dal, in jo tudi mora izpolniti. Se pojavlja kot razpis nagrade in kot razpis nagradnega tekmovanja.

Neupravičena pridobitev

Pridobitev premoženja je po pravnih pravilih mogoča praviloma le na podlagi pravnega posla ali zakona. Ustrezna pogodba ali zakon je zato pravni temelj – pravni naslov za pridobitev premoženja oz. premoženjske koristi neke osebe. Razmerje, ki temelji na neupravičeni pridobitvi, mora izpolniti naslednje predpostavke:

- povečanje premoženja ene osebe,
- zmanjšanje premoženja druge osebe,
- vzročna zveza med povečanjem in zmanjšanjem premoženja,
- pridobitev premoženja ene osebe, ki je povzročila zmanjšanje premoženja druge osebe, je nastale brez pravne osnove.

Z **neupravičeno pridobitvijo** nastane obveznostno razmerje, na podlagi katerega ima ena stranka pravico zahtevati vrnitev, druga pa obveznost vrniti neupravičeno pridobljeno korist.

Poslovodstvo brez naročila

O **poslovodstvu brez naročila** govorimo takrat, kadar se nekdo nepoklicano loti tujega posla. Pri tem gre lahko:

- za opravljanje nekega fizičnega ali pravnega posla,
- za opravljanje tujega posla v tujem in v svojem interesu,
- za opravljanje posla brez naročila.

Po ZOR so možne naslednje vrste poslovodstva brez naročila:

- *nujno poslovodstvo*, pri katerem se je nekdo nepoklican lotil tujega posla zato, ker ga ni bilo mogoče odložiti, ker bi sicer nastala škoda.
- *koristno poslovodstvo* je takšno nepoklicano opravljanje tujih poslov, ki se ga je poslovodja lotil zato, ker bi bila brez tega za drugega zamujena očitna korist.
- *za nedopustno poslovodstvo* gre tedaj, če kdo opravlja tuj posel kljub gospodarjevi prepovedi.
- *poslovodstvo je nepristno* takrat, če kdo vede opravlja tuj posel – vendar to ne dela v gospodarjevo korist ali zato, da bi preprečil škodo – marveč zato, da bi obdržal korist zase.

5. UTRDITEV OBVEZNOSTI

Cilj vsakega obveznostnega razmerja je, da stranki izpolnita svoje obveznosti, ki sta jih prevzeli s pogodbo ali izhajajo iz drugega obligacijskega razmerja.

Poroštvo je obveznost poroka, s katero se porok obveže upniku, da bo izpolnil veljavno in zapadlo obveznost dolžnika, če je ta ne bi izpolnil. To obliko poroštva im. navadno ali subsidiarno poroštvo. poroštvena obveznost mora biti pisna, sicer poroka ne zavezuje. poroštvo se lahko da za vsako veljavno obveznost. Če je glavna obveznost neveljavna ali če je ugasnila ali je zastarala je tudi poroštvo neveljavno, je prenehalo oz. zastaralo.

Pogodbena kazen je s pogodbo določen denarni znesek ali druga premoženjska korist, ki jo je dolžnik dolžan plačati upniku, če ne izpolni svoje obveznosti ali če zamudi z njeno izpolnitvijo. Če iz pogodbe ne izhaja kaj drugega, se šteje, da je pogodbena kazen dogovorjena za primer zamude. Pogodbena kazen ne more biti dogovorjena za denarne obveznosti. Pogodbeni stranki lahko poljubno določita višino kazni ali v skupnem znesku, v odstotku ali kako drugače. Pogosto tudi zakon za kršitev obveznosti določa odškodnino pod različnimi imeni: *penali, pogodbena kazen, odškodnina*.

Ara je denarni znesek ali neka količina drugih nadomestnih stvari, ki jih ob sklenitvi pogodbe da ena stranka drugi v znamenje, da je pogodba sklenjena, in kot varščino, da bo pogodba izpolnjena. Ara ima utrjevalno naravo, sočasno pa je dokaz, da je pogodba sklenjena. Utrjevalna narava are se kaže v tem, da gre ara v korist stranke, ki je pogodbi zvesta. Če je pogodba izpolnjena, se ara vračuna v izpolnitev obveznosti ali se vrne.

Zamudne obresti so denarni znesek, ki ga dolžnik mora plačati poleg glavnice upniku, če zamudi z izpolnitvijo denarne obveznosti. V našem pravu so določene s posebnimi predpisi. Dolžnik, ki zamudi z izpolnitvijo denarne obveznosti, dolguje poleg glavnice še zamudne obresti po obrestni meri, določeni z zakonom.

Predujem je denarni znesek, ki ga ena stranka da drugi ob sklenitvi pogodbe ali med njenim izvajanjem. Predujem pomeni že delno izpolnitev obveznosti, kar pomeni, da z njim utrdimo in olajšamo njeno izpolnitev.

Odstopnina je denarni znesek ali določena količina nadomestnih stvari, ki je dogovorjena zato, da lahko pogodbeni stranka odstopi od pogodbe. Čeprav plačilo odstopnine omogoči razdrtje pogodbe, se z njo tudi lahko utrdi obveznost. Stranka, ki je obljubila odstopnino, lahko izbira: lahko izpolni pogodbo ali dostopi od pogodbe in plača odstopnino. Če pogodbeni stranki nista določili, do kdaj lahko upravičena stranka odstopi od pogodbe, je odstop od pogodbe možen vse dotlej, dokler ne poteče čas, določen za izpolnitev obveznosti.

6. SPREMEMBA OBVEZNOSTNIH RAZMERIJ

Obveznostno razmerja je razmerje med določenima strankama z določeno vsebino. V času trajanja obveznostnega razmerja lahko pride do spremembe subjektov razmerja in do spremembe njegove vsebine.

Sprememba subjektov

[Odstop terjatve \(cesija\)](#) je prenos terjatve z dosedanjega upnika na novega upnika, pri čemer ostaneta dosedanji dolžnik in terjatev sama ista. Do odstopa terjatve lahko pride na podlagi pogodbe, na podlagi zakona in na podlagi sodne odločbe. Predmet pogodbene cesije je upnikova terjatev. Upnik lahko odstopi vsako svojo terjatev, razen tistih, katerih prenos je z zakonom prepovedan, in s tistih, ki so povezane z osebnostjo upnika ali njihova narava nasprotuje prenosu na drugega. S terjatvijo preidejo na novega upnika tudi stranske pravice, kot so pravica do prednostnega poplačila, hipoteka, zastava, pravice iz pogodbe s porokom, pravice do obresti. Novi upnik, prevzemnik terjatve, ima proti dolžniku enake pravice, kot jih je imel do odstopa proti njemu prvi upnik. Dolžnik pa lahko uveljavlja proti prevzemniku poleg ugovorov, ki jih ima proti njemu, tudi tiste ugovore, ki bi jih lahko uveljavljal proti prvemu upniku, takrat, ko je zvedel za odstop. Pomembno je ali je cesija plačna ali odplačna.

Sprememba dolžnika

Pri odstopu terjatve gre za spremembo upnika, tako da prvi upnik ni več upravičen terjati izpolnitve obveznosti. Pri spremembi dolžnika pa dolžnik ni vedno v celoti prost svojih obveznosti.

Prevzem dolga se opravi s pogodbo med dolžnikom in prevzemnikom, v katero je privolil upnik. S prevzemom dolga stopi prevzemnik na mesto prejšnjega dolžnika, ta pa je s tem prost obveznosti. S prevzemom pride torej do popolne spremembe dolžnika, tako da je prvi dolžnik prost obveznosti. Med prevzemnikom in upnikom obstaja enaka obveznost, kot dotlej med prejšnjim dolžnikom in upnikom.

Pristop k dolgu se opravi s pogodbo med upnikom in tretjo osebo, s katero se ta zavezuje, da bo izpolnila upnikovo terjatev, ki jo ima do dolžnika. S tem stopi tretji v zavezo poleg dolžnika. Tretja oseba, ki pristopi k dolgu, ni z dolžnikom v nikakršnem pogodbenem razmerju.

Prevzem izpolnitve se prevzema s pogodbo med dolžnikom in nekom tretjim, s katerim se tretji dolžniku zavezuje, da bo izpolnil njegovo obveznost nasproti njegovemu upniku.

Sprememba vsebine obveznosti

Pri spremembi subjektov ostane vsebina obveznostnega razmerja enaka. Kadar pa razmerje po vsebini ni več enako kot prej, gre za vsebinsko spremembo razmerja. Do vsebinske spremembe pride predvsem pri poravnavi, pri stečaju in zaradi kršitve obveznosti. Če prejšnja preneha nastane nova, ki jo im. *prenovitev* ali *novacija razmerja*.

Razveza ali sprememba pogodbe zaradi spremenjenih okoliščin

Načelo pogodbenega prava, po katerem je pogodbo treba izpolniti, pogodbenima strankama nalaga dolžnost, da izpolnita pogodbo tudi, če je izpolnitev postala po sklenitvi pogodbe težavnejša ali če je izpolnitev treba opraviti v drugačnih, manj ugodnih okoliščinah, kot sta jih stranki pričakovali. V pogodbah je tako vsebovana **tiha klavzula**, da pogodba veže, če ostanejo okoliščine nespremenjene. Da se pogodba lahko razveže ali spremeni zaradi spremenjenih okoliščin, je po ZOR potrebno da:

- se okoliščine tako spremenijo, da otežujejo izpolnitev obveznosti ene stranke ali da se zaradi njih ne da doseči pogodbeni namen,
- okoliščine nastanejo po sklenitvi pogodbe.

Zaradi spremenjenih okoliščin se pogodba lahko tudi spremeni. Spremembo lahko zahtevata obe stranki. Stranka, ki je upravičena zahtevati razvezo pogodbe, mora o tem, da jo namerava razvezati obvestiti drugo stranko takoj, ko izve za spremenjene okoliščine. Če tega ne stori, odgovarja za škodo, ki jo je imela zaradi tega druga stranka.

7. PRENEHANJE OBVEZNOSTI

Izpolnitev obveznosti je najpomembnejši in tudi najpogostejši način prenehanja obveznostnega razmerja. Izpolnitev privede do prenehanja obveznostnega razmerja le, če je pravilna. Izpolnitev je pravilna takrat, kadar je v skladu s pravili o subjektih izpolnitve, o predmetu izpolnitve ter s pravili o času, kraju in načinu izpolnitve.

Subjekti izpolnitve – Praviloma obveznost izpolni dolžnik. Vendar lahko obveznost izpolni tudi kdo tretji. Upnik je dolžan sprejeti izpolnitev od tretjega, če se dolžnik s tem strinja, razen če mora po pogodbi ali po naravi same obveznosti to obveznost izpolniti osebno dolžnik. Izpolnitev je **veljavna**, kadar je opravljena tretjemu, če jo je upnik pozneje odobrnil ali če jo je izkoristil.

Predmet izpolnitve – Dolžnik mora opraviti tisto izpolnitev, ki je vsebina obveznosti; zato je niti dolžnik ne more izpolniti s čim drugim, niti ne more upnik zahtevati česa drugega. Kadar upnik v sporazumu z dolžnikom sprejme kaj drugega namesto tistega, kar mu dolžnik dolguje, obveznost preneha. V tem primeru gre za nadomestno izpolnitev, pri čemer prva obveznost ugasne, če upnik pristane in sprejme kaj drugega.

Čas, kraj in način izpolnitve – Obveznost je treba izpolniti v določenem **času**. Če rok izpolnitve ni določen in tudi namen posla, narava obveznosti in druge okoliščine ne zahtevajo nekega roka, lahko upnik zahteva takojšnjo izpolnitev obveznosti, dolžnik pa od upnika, da izpolnitev takoj sprejme. Dolžnik izpolni obveznost v **kraju**, ki je določen ali s pravnim poslom ali z zakonom. Če pa kraj izpolnitve ni določen in ga ni mogoče določiti niti po namenu niti po naravi obveznosti ali po drugih okoliščinah, je treba obveznost izpolniti v kraju, v katerem je imel dolžnik ob nastanku obveznosti sedež oz. stalno ali začasno prebivališče. Obveznost je treba izpolniti tako, kot sta se stranki **dogovorili**. Če posebnega dogovora ni, je treba upoštevati naravno obveznosti, praviloma stroke in dobre poslovne običaje.

Zamuda pri izpolnitvi - O zamudi pri izpolnitvi govorimo, kadar dolžnik ne izpolni obveznosti v roku, ki je določen za izpolnitev. Če roka ne določita stranki, pride dolžnik v zamudo, ko upnik zahteva od njega, naj izpolni svojo obveznost. Upnik lahko zahteva izpolnitev ustno, pisno, z opominom. Posledica dolžnikove zamude ni prenehanje obveznosti; dolžnik je še nadalje dolžan izpolniti obveznost. Posledice upnikove zamude so naslednje:

- dolžnikova zamuda preneha,
- na upnika preide nevarnost naključnega uničenja in poškodovanja stvari,
- od dneva upnikove zamude nehajo teči obresti,
- upnik v zamudi je dolžan povrniti dolžniku škodo, ki jo ima zaradi zamude, za katero odgovarja, kot tudi stroške v zvezi z nadaljnjo hrambo stvari.

Neizpolnitev obveznosti - Namen vsakega razmerja je, da dolžnik izpolni obveznost in da s tem obveznostno razmerje preneha. Za pogodbeno razmerja, ki so praviloma posledica svobodno izražene volje strank, velja že omenjeno načelo, da je pogodbe treba izpolniti. Kršitev pogodbenega razmerja ima praviloma za posledico odškodninsko odgovornost pogodbene stranke.

Nezmožnost izpolnitve - Kadar obveznosti ni mogoče izpolniti, ker je postala izpolnitev nemogoča, obveznost preneha. Dolžnik mora sam dokazati okoliščine, ki ga oproščajo odgovornosti. Če so predmet obveznosti vrstne stvari, obveznost ne preneha niti takrat, ko so vse takšne stvari, kar jih ima dolžnik, uničene zaradi okoliščin, za katere on ne odgovarja. Če nastopi nemožnost izpolnitve zaradi dogodka, za katerega odgovarja ena stranka, ugasne obveznost druge stranke, s tem da obdrži pravico zahtevati odškodnino.

Pobotanje je način prenehanja obveznosti s tem, da se terjatev, ki jo ima upnik do dolžnika, pobota s tem, kar upnik dolguje dolžniku. Terjatvi pri prisilnem pobotu morata biti:

- *vzajemni*, kar pomeni, da sta isti stranki druga drugi upnika in dolžnika,
- *istovrstni* – pobot se lahko opravi, če se obe terjatvi glasita na denar,
- *zapadli* – tako ne moramo pobotati dospele terjatve z nedospelo terjatvijo
- *iztožljivi* – zato ne moremo pobotati zastaranih terjatev.

Pobot pa ni možen, kadar gre za:

- terjatev, ki je mogoče zarubiti,
- stvar ali vrednosti stvari, ki jih je dolžnik dobil v hrambo ali na posodo,
- terjatev, ki izvira iz zakonite obveznosti preživljanja in odškodninske terjatve za škodo, storjeno z okvaro zdravja ali s povzročitvijo smrti in namerno povzročitvijo škode.

Odpust dolga je sporazumen način prenehanja obveznosti, pri katerem upnik dolžniku izjavi, da ne bo zahteval njene izpolnitve, dolžnik pa se z odpustom svojega dolga strinja.

Prenovitev (novacija) je pogodba med dolžnikom in upnikom o nadomestitvi obstoječe obveznosti z novo. Stara obveznost torej preneha, nova obveznost, ki je nastala, pa mora imeti drugačen predmet in tudi drugačno pravno podlago. Nastanek prenovitve se ne domneva, marveč morata stranki izraziti namen, naj dotedanja obveznost ugasne, sicer bo ta obveznost poleg nove obstajala še naprej.

Združitev (konfuzija) - Obveznostno razmerje lahko preneha z združitvijo, če v njem ista oseba postane upnik in dolžnik.

Pretek časa, odpoved – Trajno obveznostno razmerje, v katerem je določen rok trajanja, preneha tedaj, ko rok preteče. Vendar pa ne preneha, če zakon ali pogodba določa, da je po tem roku dolžniško razmerje podaljšano za nedoločen čas. Odpoved se lahko da in vroči drugi stranki ob vsakem ustreznem času.

4. DEL: NEKATERE GOSPODARSKE POGODBE

1. PRODAJNA POGODBA

Pojem in značilnosti

Prodajna pogodba je najpomembnejša in tudi najpogostejša pogodba v blagovnem prometu. Druge pogodbe so pogosto neposredno ali posredno povezane s prodajno pogodbo. Po ZOR se prodajalec zavezuje, da bo stvar, ki jo prodaja, izročil kupcu, tako da bo ta pridobil pravico razpolaganja oz. lastninsko pravico, kupec pa se zavezuje, da bo prodajalcu plačal kupnino. Prodajna pogodba je obligacijski posel, ne pa stvarnopravni. Značilnosti prodajne pogodbe so *konsenzualnost, odplačnost, dvostranska obveznost, vzajemnost* ter tudi *neformalnost*.

Sestavine prodajne pogodbe

Za sklenitev pogodbe zadostuje, da se pogodbeni stranki sporazumeta o bistvenih sestavinah. Bistveni sestavini prodajne pogodbe sta **cena** in **stvar**. Stranki v pogodbi uredita številna pomembna vprašanja, določita pravice in obveznosti, zlasti:

- čas, kraj in način izročitve,
- dospelost in način plačila,
- prevoz blaga, zavarovanje, prehod rizika,
- ugotavljanje kakovosti in količine, embalaža,
- davke, takse in druge stroške, preskrba dokumentov,
- garancije prodajalca,...

Stvar

V poslovni praksi se namesto pojma stvar uporablja pojem »blago«. Za stvar kot predmet prodajne pogodbe štejemo predvsem telesne, premične stvari ali izdelke, ki se uporabljajo za zadovoljevanje človekovih potreb. Predmet prodajne pogodbe so lahko že obstoječe, pa tudi bodoče stvari, torej stvari, ki bodo šele nastale. Prodajna pogodba, sklenjena za stvar, ki je zunaj prometa, je *nična*. Stvar mora biti določena. Določena je lahko po *vrsti, individualno (posamično)*. Generične stvari so določene po vrsti, količini in kakovosti. Vrsta mora biti s pogodbo natančno in izrecno določena, medtem ko za količino zadostuje, da je določljiva na podlagi pogodbe. Količina blaga se določa s številom, mero in težo.

Cena je drugi bistveni element prodajne pogodbe. Če cena ni določena in v pogodbi ni dovolj podatkov, na podlagi katerih bi jo bilo mogoče določiti, pogodba nima učinka. Če v gosp. prodajni pogodbi cena ni določena in tudi v njej ni dovolj podatkov, na podlagi katerih bi jo bilo mogoče določiti, mora kupec plačati ceno, ki jo je prodajalec normalno zaračunal ob sklenitvi pogodbe; če te ni pa primerno ceno.

Oblika sklenitve prodajne pogodbe

Prodajna pogodba je **neformalna**. To pomeni, da je pogodba sklenjena in je veljavna ne glede na obliko, v kateri je izražena volja pogodbenih strank. V gosp. praksi pa se prodajne pogodbe praviloma sklepajo v pisni obliki, zelo pogosto pa na vnaprej pripravljenih obrazcih ali formularnih pogodbah. Namen pisne oblike pogodbe o prodaji nepremičnin je v tem, da se omogoči družbeni nadzor prometa z njimi. Sankcija zaradi nespoštovanja predpisane oblike je ničnost.

Obveznosti prodajalca

Prodajalčeva obveznost izročiti stvar kupcu je glavna. Izročitev stvari predpostavlja vsa dejanja, ki jih mora opraviti prodajalec, da bi kupec stvar lahko prevzel in na njej pridobil posest in lastninsko pravico. Prodajalec mora izročiti stvar v kraju in času, kot je dogovorjeno s pogodbo.

[Izročiteni kraj](#) – Izročitev mora biti opravljena v kraju, ki je po pogodbi ali po ZOR določen kot izpolnitveni kraj. V tem kraju mora prodajalec opraviti določena dejanja; tam preide nevarnost prodajalca na kupca in lastninska pravica; do kraja izročitve nosi stroške prodajalec, potem pa kupec. Če kraj ni določen, velja pravilo, da mora prodajalec stvar izročiti v kraju, v katerem je imel prodajalec ob sklenitvi pogodbe svoje prebivališče oz. sedež oz. v kraju kjer je stvar izdelana.

[Čas izročitve](#) oz. dobavni rok je pomemben, ker z izročitvijo stvari oz. potekom časa za izročitev preide v nevarnost naključnega uničenja ali poškodovanja stvari od prodajalca na kupca. Stranki najpogosteje v pogodbi sami določita čas izročitve. Če je čas izročitve dogovorjen na določen dan, mora prodajalec izročiti blago tega dne.

[Predmet in način izročitve](#) – Način izročitve blaga obsega vsa prodajalčeva dejanja, potrebna, da se kupcu omogoči razpolaganje s stvarjo oz. da na stvari pridobi posest in lastninsko pravico. Prodajalec mora svojo pogodbeno obveznost izpolniti na način, kot je to predvideno s samo pogodbo. Če stranki glede načina izpolnitve nista ničesar določili, se šteje, da je treba obveznost izpolniti, kot je običajno v poslovnih razmerjih oz. na način, ki ustreza naravi posla. Pogodba je izpolnjena, če prodajalec izroči stvari po količini in kakovosti tako, kot je bilo dogovorjeno.

[Prehod nevarnosti](#) – Pri prodajni pogodbi, v kateri je glavna obveznost izročitev stvari, se zastavlja vprašanje, katera pogodbeni stranka nosi nevarnost naključnega uničenja ali poškodovanja stvari, ki je predmet prodajne pogodbe. Nevarnost ne preide na kupca takoj, če je zaradi kakšne napake na izročeni stvari kupec pogodbo razdril ali pa če je zaradi napake na stvari od prodajalca zahteval zamenjavo te stvari.

[Kakovost izročene stvari in odgovornost za stvarne napake](#) – Kakovost stvari in pregled kakovosti sta pomembni za pogodbeni stranki, zato to vprašanje praviloma uredita s pogodbo. S pogodbo natančno določijo kakovost, način ugotavljanja kakovosti ter čas in kraj pregleda stvari. **Napaka je stvarna**: če stvar nima lastnosti, potrebnih za njeno normalno uporabo ali za promet; če stvar nima lastnosti, potrebnih za posebno uporabo, za katero jo kupec kupuje, ki pa je bila prodajalcu znana oz. bi mu morala biti znana; če stvar nima lastnosti in odlik, ki so bile izrecno ali molče dogovorjene oz. predpisane; če je prodajalec izročil stvar, ki se ne ujema z vzorcem in modelom, razen če je bil vzorec ali model pokazan le zaradi obvestila.

[Predpostavke o odgovornosti za očitne stvarne napake](#) – Kupec je dolžan prejeto stvar na običajen način pregledati ali oddati v pregled, brž ko je to po normalnem teku stvari mogoče, in o očitnih napakah obvestiti prodajalca v 8 dneh, pri gospodarskih pogodbah pa nemudoma, sicer izgubi pravico, ki mu pripada iz tega naslova. Ugovor zaradi stvarne napake mora vsebovati točno navedbo napak, zaradi katerih kupec ugovarja. Kupec lahko svoje zahteve zaradi očitnih stvarnih napak uveljavlja 1 leto, šteto od obvestila.

[Predpostavke odgovornosti za skrite stvarne napake](#) – Če se v 6 mesecih, potem ko je kupec prevzel stvar, pokaže, da ima stvar kakšno napako, ki je z običajnim pregledom pri prevzemu ni bilo mogoče opaziti, mora kupec obvestiti prodajalca o njej v 8 dneh, šteto od dneva, ko je napako opazil.

[Pogodbena izključitev ali omejitev odgovornosti za stvarne napake](#) – Pogodbenika lahko omejita ali popolnoma izključita prodajalčevo odgovornost za stvarne napake. Kupec, ki se je odpovedal pravici razdreti pogodbo zaradi napake stvari, obdrži zaradi teh napak druge pravice. Izraz »ogledano sprejeto« v primerjavi s klavzulo »takšno kakršno« predpostavlja, da si je kupec blago pred sklenitvijo pogodbe ogledal in soglašal z njegovo kakovostjo. Kakovost blaga mora biti izrecno dogovorjena.

[Pravice kupca pri jamčenju za napake](#) – Kupec, ki je o napaki pravilno in pravočasno obvestil prodajalca, lahko zahteva od prodajalca:

- da napako odpravi ali da mu izroči drugo stvar brez napake,
- lahko zahteva znižanje cene,
- ali pa izjavi, da razdira pogodbo,
- zahtevati povrnitev škode.

Kupec izgubi pravico razdreti pogodbo zaradi napake, če stvari ne more vrniti ali pa je ne more vrniti v stanju, v kakršnem jo je prejel. Pogodbo pa sme vseeno razdreti, če je bila stvar uničena ali poškodovana zaradi napake, zaradi katere bi kupec lahko razdril pogodbo, oz. se je blago uničilo zaradi dogodka, ki ne izvira niti od kupca niti od koga drugega, za katerega je kupec odgovoren.

Odgovornost prodajalca in proizvajalca na podlagi garancije za brezhibno delovanje stvari

Od odgovornosti prodajalca za stvarne napake je treba ločiti garancijo za brezhibno delovanje stvari. Tako ZOR določa tudi odgovornost prodajalca in proizvajalca za brezhibno delovanje prodanih stvari, ki sodijo v t. i. tehnično blago. Obvezno garancijo za brezhibno delovanje določajo tudi drugi zakoni. Če prodajalec v primernem roku stvari ne popravi ali zamenja, lahko kupec zahteva razdrtje pogodbe, znižanje kupnine in odškodnino. Proizvajalec je odgovoren za vsako napako pri delovanju stvari, do katere pride v garancijskem roku. Garancijski rok se podaljša, če pride do popravila, za toliko časa, kolikor dolgo kupec ni mogel uporabljati stvari, pri bistvenih popravilih ali pri zamenjavi stvari pa začne teči znova od zamenjave oz. od vrnitve popravljene stvari. Dolžino roka določi proizvajalec v garancijskem listu, minimalne roke pa določajo posebni predpisi.

Pravne napake

Prodana stvar ima lahko tudi **pravno napako**. Prodajalec je odgovoren tudi za posebne javnopravne omejitve, ki kupcu niso bile znane, če je on vedel zanje ali vedel, da jih je mogoče pričakovati, pa jih kupcu ni sporočil. Če prodajalec ne ravna po kupčevi zahtevi, če kdo kupcu stvar odvzame, je pogodba razdrta po samem zakonu, če pa je njegova pravica zmanjšana ali omejena, lahko uveljavlja znižanje kupnine ali razdrtje pogodbe.

Obveznosti kupca

[Kupčeva obveznost plačila kupnine](#) – Plačilo kupnine je temeljna pogodbeno obveznost kupca, s katero se doseže namen prodajne pogodbe, izročitev stvari proti plačilu. Praviloma se pogodbeni stranki o času, kraju in načinu plačila sporazumeta v pogodbi. Če se stranki nista ničesar dogovorili, je kupec dolžan plačati kupnino ob izročitvi v kraju, kjer se izroča stvar, če pa plačilo ni sočasno z izročitvijo stvari, se izvede v prodajalčevem stalnem prebivališču oz. sedežu. Če stranke časa plačila niso točno določile, ampak so le uporabile klavzulo »plačilo vnaprej«, velja v skladu z običaji pravilo, da mora plačati v 8 dneh po sklenitvi pogodbe.

[Prezem stvari](#) – Kupec je dolžan blago prevzeti ob dogovorjenem času. Če tega ne stori, ga prodajalec ne more tožiti, naj blago prevzame. Prezemna dolžnost se namreč ne šteje za dolžniško dolžnost, ampak za upniško, zato kupec zaidé samo v upniško zamudo. Za razdrtje pogodbe ne zadošča, da kupec blaga ne prevzame v dogovorjenem roku, ampak mora prevzem odkloniti, hkrati pa mora obstajati utemeljen dvom, da kupec ne bo plačal kupnine. Pri prodaji s specifikacijo lahko pride do upniške zamude, če kupec opusti dolžnost, da pošlje specifikacijo.

Prodajalčeva in kupčeva obveznost hranjenja stvari

Čeprav je nevarnost prešla s prodajalca na kupca, mora prodajalec stvar hraniti kot dober gospodarstvenik in ukreniti v ta namen vse potrebno. Enako mora kupec stvar, ki jo prejme na podlagi prodajne pogodbe, varovati. Tako kupec kot prodajalec imata pri hranjenju pravico do povračila potrebnih stroškov.

Posledice kršitve pogodbe

Neizpolnitev ali nepravilna izpolnitev obveznosti, ki sta jih prevzela prodajalec in kupec, ima določene posledice. ZOR ločeno urejuje sankcije zaradi neizpolnitve ali sankcije zaradi nepravilne izpolnitve. Pri zamudi in neizpolnitvi kupec lahko zahteva izpolnitev ali pa razvezo pogodbe ter odškodnino, pri nepravilni izpolnitvi pa lahko uveljavlja zahtevke zaradi odgovornosti za stvarne in pravne napake ter odškodnino.

Prodaja s posebnimi dogovori

V ZOR je več primerov prodaje s posebnimi dogovori: prodaja s predkupno pravico, nakup na poskušnjo, prodaja po vzorcu in modelu, prodaja s specifikacijo, prodaja s pridržkom pravice razpolaganja oz. lastninske pravice, prodaja na obroke

[Prodaja s predkupno pravico](#) se lahko dogovori v okviru prodajne pogodbe ali s poznejšim, posebnim sporazumom oz. dogovorom med pogodbenikoma. Posebnost prodaje je v tem, da se kupec zavezuje, da bo prodajalca obvestil o nameravani prodaji stvari določeni osebi ter o pogojih te prodaje in mu ponudil, naj jo on kupi za enako ceno. Predkupna pravica preneha po 5 letih od sklenitve pogodbe, razen če ni bilo dogovorjeno, da bo ta pravica že prej prenehala.

[Nakup na poskušnjo](#) je primer prodajne pogodbe, pri kateri si kupec v sporazumu s prodajalcem pridrži pravico, da bo v dogovorjenem ali primernem roku stvar kupil ob pogoju, da bo pred nakupom stvar preizkusil in ugotovil, ali ta stvar dejansko ustreza njegovim željam in potrebam. Pri tem nakupu je prodajalec odgovoren za nevarnost do kupčeve izjave, da ostaja pri pogodbi, oz. do izteka roka, ko bi kupec stvar, ki jo je preizkušal, moral vrniti prodajalcu.

[Prodaja po vzorcu ali modelu](#) - Posebnost je v tem, da kupec predmet prodajne pogodbe in njegove lastnosti določa na podlagi vzorca ali modela. Pri prodaji po vzorcu ali modelu je prodajalec odgovoren, če stvar ne ustreza vzorcu ali modelu; pri gospodarski pogodbi je prodajalec odgovoren po predpisih o prodajalčevi odgovornosti za stvarne napake stvari.

[Prodaja s specifikacijo](#) – Če je v pogodbi kupcu pridržana pravica, da bo šele pozneje določil obliko, mero ali kakšne druge podrobnosti stvari, kupec pa tega ne stori v dogovorjenem roku, šteto od prodajalčeve zahteve, lahko prodajalec izjavi, da razdira pogodbo, ali pa sam opravi to specifikacijo.

[Prodaja s pridržkom pravice razpolaganja oz. lastninske pravice](#) – Prodajalec premične stvari si lahko s posebnim pogodbenim določilom pridrži lastninsko pravico, potem ko stvar izroči kupcu, dokler kupec ne plača kupnine. Pridržek lastninske pravice učinkuje do kupčevih upnikov samo takrat, ko ima obliko javno overjene listine.

[Prodaja na obroke](#) – S prodajno pogodbo o prodaji premične stvari na obroke se prodajalec zavezuje, da bo kupcu izročil določeno stvar že pred plačilom celotne kupnine, kupec pa se zavezuje, da bo stvar, ki jo bo kupil, plačal v obrokih v določenih časovnih presledkih. Pogodba mora biti pisna. Predmet prodaje na obroke so samo *premične stvari*. V pogodbeni listini o obročni prodaji morajo biti poleg stvari in cene navedeni tudi: skupen znesek vseh obročnih odplačil, znesek posameznih obrokov, njihovo število, njihovi roki. Če teh sestavin ni je pogodba nična. Prodajalec lahko razdre pogodbo, če pride kupec v zamudo z začetnim obrokom.

2. LICENČNA POGODBA

Pojem in značilnosti

Licenčna pogodba je pogodba, s katero se dajalec licence zavezuje, da bo njenemu pridobitelju v celoti ali delno odstopil pravico do uporabe:

- *izuma, znanja in izkušenj, vzorca ali modela,*
- *znamke,* pridobitelj licence pa se zavezuje, da bo za pogodbeno odstopljeno pravico do uporabe omenjenih pravic dajalcu licence dal določeno plačilo.

Sklenjena mora biti v pisni obliki. Pomen licenčne pogodbe je v tem, da omogoča pravno dopustno uporabo pravic industrijske lastnine in tako prispeva k širši uporabi sodobne tehnologije. Licenčne pogodbe razvrstimo po pravnem temelju na pogodbene, obvezne in uradne licence, po obsegu odstopljene pravice pa na izključne in neizključne licence, prostorsko omejene in prostorsko neomejene licence. Licenčna pogodba vsebuje praviloma čim podrobneje določila o okoliščinah, v katerih se bodo prenesene pravice lahko uporabljale:

- ♦ o času trajanja licence, če ga lahko sporazumno določita pogodbenika,
- ♦ o obsegu licence za izključno oziroma neizključno uporabo, glede katere velja, če se o tem pogodbenika nista nič dogovorila, da je dajalec licence pridobitelju dal neizključno licenco,

- ♦ o plačilu oziroma licenčnini za odstopljeno uporabo pravice. Za odstop pravice do uporabe predmeta licence mora pridobitelj licence njenemu dajalcu plačevati dogovorjeno licenčnino, tako kot sta se pogodbenika dogovorila s pogodbo.
- Če v pogodbi ni določen odpovedni rok, je ta rok šest mesecev, vendar pa dajalec licence ne more odpovedati pogodbe v prvem letu njene veljavnosti.

Obveznosti dajalca licence

Glavna obveznost dajalca licence je predvsem izročitev predmeta licence z vsemi potrebnimi navodili za uporabo. Dajalec licence jamči za tehnično izvedljivost in tehnično uporabnost predmeta licence, jamči tudi, da pravica uporabe pripada njemu ter da na odstopljeni pravici ni bremen in da ni omejena v korist tretjega.

Obveznosti pridobitelja licence

Glavna obveznost pridobitelja licence je, da uporablja predmet licence na dogovorjeni način, v dogovorjenem obsegu ter v dogovorjenih mejah. Za kršitev teh obveznosti je pridobitelj licence po splošnih pravilih obveznostnega prava. Če pa pridobitelj licence krši tudi izključne pravice nosilca pravic iz patenta, znamke, vzorca in modela, pa je odgovoren civilnopravno in kazensko. Pridobitelj ima dolžnost varovati predmet licence v tajnosti.

Podlicenca

Pridobitelj izključne licence lahko nekemu drugemu odstopi pravico iz uporabe predmeta licence (**podlicenca**). Podlicence torej ne daje tisti, ki je prvi nosilec pravice uporabe patenta, znamke, modela, vzorca itn., temveč pridobitelj izključne licence. Dajalec licence lahko odpove licenčno pogodbo brez odpovednega roka, če je bila podlicenca dana brez njegova dovoljenja, ko je bilo po zakonu ali po pogodbi to potrebno.

3. ZAKUPNA POGODBA

Pojem in značilnosti

Z **zakupno** (najemno) **pogodbo** se zakupodajalec (najemodajalec) zavezuje, da bo zakupniku (najemniku) izročil določeno stvar v uporabo, ta pa se zavezuje, da mu bo za to plačeval določeno zakupnino (najemnino). Razlika med najemno in zakupno pogodbo je bila v tem, da je najemna pogodba urejala samo uporabo tuje stvari, najem stanovanja, zakupna pogodba pa rabo in uživanje tuje stvari, zakup kmetijskega zemljišča, kjer se razen uporabo zemljišča uživajo oziroma pobirajo tudi njegovi plodovi. Zakupna pogodba je **konsenzualna pogodba**, saj za njeno sklenitev zadostuje sporazum strank o bistvenih sestavnih delih pogodbe. Zakupna pogodba je odplačna pogodba in je praviloma neformalna. Pogodba, ki je bila sklenjena za določen čas, preneha že s samim pretekom časa, za katerega je bila sklenjena. Je dvostransko obveznostna in vzajemna pogodba; stranki imata pravice in obveznosti, ki so vzajemno povezane.

Obveznosti zakupodajalca

Zakupodajalec mora izročiti zakupniku zakupljeno stvar v dobrem stanju skupaj z njenimi pritiklinami. Stvar je v dobrem stanju, če je v stanju, ki ga določa pogodba, če v pogodbi to ni določeno, pa v stanju, da se lahko uporablja za namen, za katerega je pogodba sklenjena. Zakupodajalec mora med zakupom stvar vzdrževati v dobrem stanju in jo zato po potrebi popravljati. Stroški za drobna popravila, ki jih je povzročila normalna uporaba stvari gredo v breme zakupnika. Zakupnik mora o potrebnih popravilih obveščati zakupodajalca. Od popravil je treba razlikovati spremembe na zakupljeni stvari. Zakupodajalec med trajanjem zakupa brez privolitve zakupnika ne sme izvajati sprememb na zakupljeni stvari, če bi to oviralo njeno uporabo. Zakupodajalec je zakupniku odgovoren za vse napake v zakup dane stvari, ki ovirajo njeno dogovorjeno ali normalno

uporabo, ne glede na to, ali je zanje vedel ali ne, ter za manjkajoče lastnosti ali odlike, ki so bile ob sklenitvi pogodbe zakupniku znane ali mu niso mogle ostati neznane.

Obveznost zakupnika

Uporaba, pa tudi uživanje stvari je osnovna pravica zakupnika. Ta pravica pa sočasno ustvarja tudi obveznosti zakupnika. Zakupnik je namreč dolžan uporabljati stvar le tako, kot do določa pogodba ali kot izhaja iz namena stvari, pri tem pa mora ravnati kot dober gospodar, sicer je odgovoren za škodo, ki iz take uporabe nastane. Naslednja obveznost zakupnika je plačevanje zakupnine. Zakupnik je dolžan plačevati zakupnino v rokih, ki jih določa pogodba ali poseben zakon. Zakupnik je dolžan varovati v zakup vzeto stvar in jo po prenehanju zakupa vrniti nepoškodovano v kraju, v katerem mu je bila izročena. Zakupnik ni odgovoren za obrabljenost stvari zaradi normalne uporabe in tudi ne za poškodbe, nastale zaradi tega, ker je stvar doslužila.

Podzakup

S podzakupom prenese zakupnik na drugega svojo pravico uporabe in uživanja stvari. Zakupnik lahko da zakupljeno stvar v podzakup, če ni drugače dogovorjeno in če s tem ne prizadene škode zakupodajalca. Ker je podzakup vezan na zakupno pogodbo, preneha podzakup v vsakem primeru, ko preneha zakup.

Prenehanje zakupne pogodbe

Po ZOR preneha zakupna pogodba s pretekom določenega časa, z odpovedjo, z uničenjem stvari zaradi višje sile in s smrtjo zakupnika ali zakupodajalca.

4. KOMISIJSKA POGODBA

Pojem in značilnosti

Komisija je gospodarski posel, v katerem se ena stranka obvezuje, da bo za plačilo v svojem imenu na račun druge stranke opravila enega ali več poslov. **Komitent** je oseba, ki pooblašča drugo stranko, da za njen račun opravi posel, ki mu ga je zaupala. **Komisionar** je oseba, ki sprejema in opravlja naloge komitenta in s tretjo osebo sklepa določeni pravni posel v svojem imenu, vendar na račun komitenta. Osnovna značilnost komisijskih poslov je, da komisionar opravlja posle v svojem imenu, s tem da gosp. učinki takšnega posla pripadajo komitentu. Predmet komisijske pogodbe, ki je neoblična in vzajemna, je opravljanje *različnih poslov*. Komisijska pogodba ustvarja več pravnih razmerij:

- razmerje, ki nastane med komisionarjem in komitentom, za katerega komisionar opravlja enega ali več poslov,
- razmerje med komisionarjem in tretjo osebo, ki nastane na podlagi pogodbe, ki jo sklene komisionar, bodisi da je to prodajna ali kakšna druga pogodba,
- razmerje med komitentom in tretjo osebo pri izpolnitvi pogodbe.

Obveznosti komisionarja

Osnovna komisionarjeva obveznost je, da sklene posel s tretjo osebo na račun komitenta v skladu z njegovim naročilom. Komisionar mora skleniti posel s skrbnostjo dobrega gospodarja in ravnati v celoti po komitentovih navodilih. V gosp. praksi komisionar praviloma opravlja nakup ali prodajo blaga na račun komitenta. Obveznosti komisionarja:

- sporočiti sopogodbenikovo ime komitentu,
- hraniti zaupano blago kot dober gospodarstvenik,
- obveščati komitenta o stanju sprejetega blaga in o morebitnih spremembah,
- dati obračun o opravljenem poslu,
- povrniti razliko in povzročeno škodo, če je sklenil posel pod neugodnejšimi pogoji, kot mu jih je določil komitent,

- izročiti celotno doseženo korist komitentu, če je posel sklenjen pod ugodnejšimi pogoji, kot so bili določeni v komitentovem naročilu,
- povrniti škodo komitentu, če je prodal blago nekomu, za kogar je vedel ali pa mogel vedeti, da je prezadolžen,
- biti odgovoren za uspeh posla, če je to posebej dogovorjeno.

Komisionar ni dolžan zavarovati blaga, če ni dobil takšnega naročila od komitenta. Pri prodajni komisiji je komisionar dolžan takoj po prevzemu blaga od prevoznika sporočiti komitentu dan sprejetja blaga ter stanje sprejetega blaga, zlasti glede vidnih poškodb in primanjkljaja. Komisionar mora poslovati kot dober gospodarstvenik. Pri *limitiranem (omejenem) naročilu* gre za konkretno strogo določeno navodilo, kako naj ravna komisionar. Pri tem naročilu komisionar ne more ocenjevati, kaj je v konkretnem primeru za komitenta boljše, temveč je dolžan v celoti ravnati tako, kot mu je bilo naloženo. *Instruktivno (dopolnilno) naročilo* omogoča komisionarju, da ocenjuje, kaj je koristnejše za komitenta. *Fakultativno (neobvezno) naročilo* daje komisionarju samo usmeritev za njegovo ukrepanje pri upravljanju določenih poslov.

Pravice komisionarja

Temeljna pravica komisionarja je zahtevati **plačilo (provizijo)** za opravljeni posel. Plačilo lahko uveljavlja šele, ko je posel opravljen, razen če je njegovo izvedbo preprečil vzrok, za katerega je odgovoren komitent. Komisionar ima pravico tudi do povrnitve stroškov, ki so bili potrebni za izvedbo naročila, skupaj z obrestmi od dneva, ko so bili plačani. Pri prevzemu **odgovornosti del credere** ima komisionar pravico do posebnega plačila. Stvari mora komisionar dobiti na podlagi komisijske pogodbe ali v zvezi s pogodbo, ki jo sklene s tretjim. V komisijskem poslu ima komisionar pogosto interes, da začne pravni posel tako, da sam kupi blago od komitenta ali mu proda svoje blago.

Obveznosti in pravice komitenta

Za opravljeno delo komisionarja na podlagi komisijske pogodbe mora komitent plačati komisionarju provizijo v višini, ki ustreza opravljenemu poslu in doseženemu uspehu. Pri **odgovornosti del credere** komisionarja za uspeh posla je komitent dolžan plačati višjo provizijo. Komitent mora plačati provizijo tudi, če posel ni bil uresničen zaradi vzroka, za katerega je odgovoren komitent. Višina plačila se praviloma določa v pogodbi ali pa v tarifi. Plača se potem, ko je posel opravljen. Stroški se ne štejejo v provizijo in zaradi tega mora komitent povrniti komisionarju stroške, potrebne za izvedbo naročila. Plačati mora tudi obresti od dneva, ko so bili stroški plačani.

Pravna razmerja s tretjim

Pri uresničevanju komisijskega razmerja nastane razmerje tudi med komitentom in tretjo osebo, s katero je komisionar sklenil pogodbo. To razmerje nastane šele takrat, ko je komisionar na komitenta prenesel vse terjatve, ki izvirajo iz pogodbe. Z odstopom pravic komitentom lahko zahteva izpolnitev terjatev iz posla, ki ga je sklenil komisionar na njegov račun s tretjim.

5. POGODBA O POSREDOVANJU

Pojem in značilnosti

Posredovanje je eden najstarejših trgovskih poslov. Posredovanje so poznali že v stari Grčiji in Rimu, v srednjem veku je posredovanje dobilo pomembno vlogo pri poslih, ki so jih sklepali trgovci iz različnih dežel in v katerih so posredniki nastopali kot sestavljavci pogodb. Po ZOR se s pogodbo o posredovanju posrednik zavezuje, da si bo prizadeval najti in spraviti v stik z **naročnikom** osebo, ki se bo z njim pogajala za sklenitev določene pogodbe, naročnik pa se zavezuje, da mu bo dal določeno plačilo, če po pogodbi sklenjena. Razmerje ustvarjeno z naročilom za posredovanje, se lahko vsak čas razveže s tem, da naročnik prekliče naročilo za posredovanje. Za posredniško pogodbo ni predpisana posebna oblika, razen če gre za naročilo, na podlagi katerega posrednik lahko sprejme izpolnitev obveznosti.

Obveznosti posrednika

Posrednik mora poiskati priložnost za sklenitev določene pogodbe, opozoriti na možnost sklenitve pogodbe naročnika ter posredovati pri pogajanjih ter si prizadevati, da pride do sklenitve pogodbe, če se je temu posebej zavezal. Posrednik ni odgovoren, če se kljub potrebni skrbnosti izjalovijo njegova prizadevanja. Posrednik je odgovoren za škodo, ki jo ima ena ali druga stranka, med katerima je posredoval, če nastane škoda po njegovi krivdi. Posebna obveznost je, da vodi **posebno knjigo (mešetarški dnevnik)** v katero mora vpisati vse bistvene podatke o pogodbi, ki je bila sklenjena z njegovim posredovanjem ter na zahtevo strank izdati izpisek iz te knjige z njegovim podpisom (*mešetarški list*). Podatki v dnevniku morajo biti sproti dopolnjevani in vsebovati bistvene podatke o pogodbi, ki je bila sklenjena z njegovim posredovanjem. Vpis v dnevnik nima konstitutivnega pomena; vpisani podatki so le dokaz o obstoju pogodbe in o vsebini razmerja med posrednikom in naročnikom. Izpisek iz dnevnika je dolžan izročiti osebam udeleženi v poslu.

Obveznosti naročnika

Glavna obveznost naročnika je, da posredniku plača provizijo za posredovanje. Provizija pripada posredniku, tudi če ta ni bila posebej dogovorjena. Posredniku pripada plačilo provizije, ko je sklenjena pogodba, za katero je posredoval, če ni bilo dogovorjeno kaj drugega. Posrednik lahko posreduje za obe stranki hkrati, če ni drugače dogovorjeno. V tem primeru lahko od vsake stranke zahteva le polovico posredniškega plačila in polovico stroškov. Skrbeti mora za interese obeh strank.

6. POGODBA O TRGOVSKEM ZASTOPANJU

Pojem in značilnosti

ZOR pojmuje pogodbo o **trgovskem zastopanju** kot trajno razmerje med zastopnikom in naročnikom; **zastopnik** ima pravico in obveznost, da posreduje med naročnikom in tretjimi osebami podobno kot **posrednik** ter tudi pravico skleniti pogodbo s tretjimi osebami. Pogodba mora biti sklenjena v pisni obliki. Pooblastilo zastopnika je lahko *posebno* ali *splošno*.

Obveznosti zastopnika

Zastopnik mora kot dober gospodarstvenik skrbeti za naročnikove interese pri vseh poslih, ki se jih loteva. Upoštevati mora navodila, ki mu jih je dal naročnik. Dolžan je sodelovati po naročnikovih navodilih pri sklepanju poslov do njihovega dokončanja. Zastopnik je dolžan varovati poslovno tajnost naročnika in je odgovoren za kršitev te obveznosti tudi po prenehanju pogodbe o trgovskem zastopanju. Zastopnik je po prenehanju pogodbe dolžan vrniti naročniku vse stvari, ki mu jih je izročil v rabo med trajanjem pogodbe.

Obveznosti naročnika

Naročnik mora zastopniku poleg navodil dati na razpolago tudi določeno gradivo ali dokumentacijo, ki jo zastopnik potrebuje za opravljanje svojega posla. Nujno mora obvestiti zastopnika ali je sprejel ali zavrnil sklep pogodbe. Temeljna obveznost naročnika je, da plača zastopniku provizijo za pogodbe, sklenjene z njegovim posredovanjem, kot tudi za tiste, ki jih je zastopnik sklenil sam v naročnikovem imenu in na njegov račun, če je bil za to pooblaščen. Višina provizije se določi v pogodbi ali po tarifi. Provizija mora ustrezati obsegu dela in trudu, ki ga je pokazal zastopnik pri posredovanju oz. sklepanju in uresničevanju pogodbe.

Zastavna pravica zastopnika

Potem, ko zastopnik opravi določene posle za naročnika, je lahko plačilo njegove provizije ogroženo, ker zastopnik pridobi pravico do plačila šele, ko je pogodba izpolnjena, če med pogodbenima strankama ni drugače dogovorjeno.

Prenehanje zastopniškega razmerja

Šteje se, da je pogodba sklenjena za nedoločen čas, če ni trajanje posebej določeno v pogodbi. Pogodbo, v kateri ni določeno njeno trajanje in se to ne da ugotoviti iz okoliščin posla, lahko odpove vsaka stranka konec vsakega koledarskega trimesečja. Odpoved je treba sporočiti nasprotni stranki najmanj en mesec pred iztekom koledarskega trimesečja, razen če je pogodba trajala več kot 3 leta. Kot resen vzrok, zaradi katerega je mogoče razdreti pogodbo brez odpovednega roka, se šteje tudi resna kršitev zaupnosti, zlasti pa poslovne tajnosti.

7. ŠPEDITERSKA POGODBA

Pojem in splošne značilnosti

S **špedicijo** razumemo dejavnost dovoza, odvoza in prevoza blaga z različnimi prevoznimi sredstvi, skladiščenja, oskrbovanja blaga, carinjenja. S **špeditersko pogodbo** se tisti, ki opravlja takšno dejavnost zaveže v svojem imenu na račun naročnika, da bo v zvezi s prevozom določene stvari sklenil prevozno pogodbo.

Obveznosti špediterja

Špediter mora varovati vse koristi naročnika, zlasti ga mora opozoriti na pomanjkljivosti pri pakiranju ter ga nemudoma obvestiti o poškodbi stvari kakor tudi o vsakem za naročnika pomembnem dogodku. Špediter se mora ravnati po navodilih naročnika, zlasti to velja za navodila o smeri poti, o načinu in sredstvih prevoza. Špediter mora vsak naročen posel opraviti natančno, vestno in skrbno in kot dober gospodarstvenik.

Obveznosti naročnika

Naročnik je dolžan špediterju za opravljeno delo dati plačilo. Višina plačila se ravna po tarifi ali kakšnem drugem splošnem aktu špediterja, razen če je v pogodbi plačilo posebej določeno. Če ni mogoče določiti višine plačila, ga določi sodišče.

Posebni primeri špedicije

ZOR ureja 2 vrsti špedicije: *odpravo blaga s fiksnim plačilom* in *zbirno odpravo*. Za **odpravo s fiksnim plačilom** gre takrat, kadar sta se stranki v špediterski pogodbi dogovorili o skupni vsoti za izvedbo naročila. Pri **zbirni** ali **skupni odpravi** pa špediter opravlja špediterski posel tako, da zbere blago več komitentov in ga skupno naloži na isto prevozno sredstvo pri istem prevozniku ali pa opravi prevoz sam (strožja pravila za izgubo ali poškodbo stvari).

Špediterjeva zastavna pravica

Na stvareh, ki jih je špediter sprejel za opravo, ima zakonito zastavno pravico za zavarovanje svojih terjatev. Zakonska zastavna pravica se nanaša samo na stvari, ki so bile špediterju izročene ali odpravo, dokler ime te stvari v posesti oz. dokler ima v rokah listine, ki mu omogočajo razpolaganje s stvarmi.

8. SKLADIŠČNA POGODBA

Pojem in značilnosti

S **skladiščno pogodbo** se skladiščnik zavezuje, da sprejme in shrani določeno blago in ukrene, kar bo potrebno ali dogovorjeno za njegovo ohranitev v določenem stanju, ter da ga na zahtevo položnika ali drugega upravičenca izroči, položnik pa se zavezuje, da mu bo za to dal določeno plačilo. Je

konsenzualna pogodba; pravice in obveznosti strank nastanejo že s samim sporazumom in pred predajo blaga za uskladiščenje. Je odplačna in dvostransko obveznostna pogodba.

Obveznosti in pravice skladiščnika

Skladiščnik je predvsem dolžan sprejeti in hraniti blago in storiti vse potrebno, da ga ohrani v določenem stanju, ker je sicer odgovoren za škodo, ki nastane na blagu med uskladiščenjem. Odgovornosti se osvobodi, le če dokaže, da je škoda nastala zaradi okoliščin, ki se jim ni bilo mogoče izogniti ali jih odvrniti, ali pa je nastala po krivdi položnika, zaradi pomanjkljivosti ali naravnih lastnosti blaga ali zaradi slabe embalaže. Odškodnina, ki jo mora skladiščnik plačati zaradi uničenja, poškodbe blaga, ne more presegati dejanske vrednosti blaga. Skladiščnik je dolžan položnika opozoriti na pomanjkljivosti ali naravne lastnosti blaga oz. slabo embalažo, zaradi katerih utegne pridi do škode na blagu, brž ko to opazi ali bi moral opaziti. Skladiščnik je po ZOR dolžan zavarovati blago, le če je tako dogovorjeno. Skladiščnik ima poleg pravice do plačila za shranitev tudi pravico do povračila stroškov, ki so bili potrebni za ohranitev blaga. Za svoje terjatve ima zakonito zastavno pravico na blagu.

Obveznosti položnika

Položnik mora ob predaji blaga dati skladiščniku vsa potrebna obvestila o blagu in tudi izjaviti, kolikšna je njegova vrednost. Pri prevzemu blaga mora blago pregledati v trenutku, ko ga prevzame. Če opazi kakšne napake, mora na to takoj opozoriti skladiščnika, sicer se šteje, da je bilo blago v redu prevzeto.

Skladiščnica je vrednostni papir, ki ga izda skladiščnik položniku kot dokaz, da je blago sprejel v čuvanje, in vsebuje pravico imetnika skladiščnice, da razpolaga z uskladiščenim blagom. Po ZOR skladiščnik ni dolžan v vsakem primeru izdati skladiščnice, vendar jo je dolžan izdati, če to položnik zahteva. Sestoji se iz 2 delov: iz *pobotnice* in *zastavnice*. **Pobotnica** je del, s katerim se lahko prenese lastninska pravica ali pravica razpolaganja na blagu. **Zastavnica** je del, s katerim se lahko prenese zastavna pravica na blagu. V pobotnici in zastavnici morajo biti podatki o nazivu oz. imenu ter sedežu oz. prebivališču položnika, o nazivu in sedežu skladiščnika, datum in številka skladiščnice, označba, kje je skladišče, vrsta, narava in količina blaga, znesek. Skladiščnica daje imetniku pravico zahtevati izročitev blaga, ki je navedeno v njej. Imetnik lahko razpolaga z blagom, ki je navedeno v skladiščnici, tako da prenese skladiščnico na drugega. Pobotnica in zastavnica se lahko prenašata z indosamentom skupaj ali vsaka zase. Prenos pobotnice brez zastavnice daje prejemniku pravico zahtevati izročitev blaga, samo če imetniku zastavnice izplača ali če položi zanj pri skladiščniku znesek, ki mu bo moral biti izplačan na dan zapadlosti terjatve. Prenos zastavnice brez pobotnice daje prejemniku zastavo pravico na blagu.

9. GRADBENA POGODBA

Pojem in značilnosti

Z **gradbeno pogodbo** se izvajalec zaveže, da bo po določenem načrtu in v dogovorjenem roku zgradil določeno gradnjo, naročnik pa za gradnjo dal plačilo. V zvezi s pogoji za sklepanje gradbene pogodbe ter nekaterimi pravicami in obveznostmi izvajalca in naročnika so posebej pomembni **upravni predpisi**, ki določajo pogoje in postopek za pridobitev lokacijskega, gradbenega ter uporabnega dovoljenja. Sklenjena mora biti v pisni obliki.

Obveznosti izvajalca

Predmet gradbene pogodbe se mora podrobno določiti v načrtu, ki je obvezna sestavina gradbene pogodbe. Z gradbo so mišljene različne vrste gradenj, opredeljene po njihovi namembnosti oz. funkciji, kot npr. zgradbe, jezovi, mostovi, predori,... Praviloma se mora **izvajalec** držati gradbenega načrta. Če razmere narekujejo odmik od gradbenega načrta, mora izvajalec pridobiti pisno soglasje. V

nasprotnem primeru izvajalec nima pravice terjati plačila za dela, povezana s spremembo načrta oz. povečanja dogovorjene cene. Naročnik lahko razdre pogodbo, če se je zaradi tega, ker so se pojavila nujna predvidena dela, bistveno spremenila prej dogovorjena cena. O razdrtu pogodbe mora naročnik nemudoma obvestiti izvajalca. Če se pogodba razdre, mora naročnik plačati izvajalcu ustrezen del cene za že opravljena dela, pa tudi pravično povračilo za nujne stroške. Sankcija je upravičenost do plačila za dela, ki so odmaknjena od projekta. Dolžnost investitorja je v tem, da bo opravljal nadzor nad izvajanjem gradbenega objekta.

Obveznosti naročnika

Cena dela je lahko določena od merske enote dogovorjenih del ali v skupnem znesku za celotni objekt. Cena se lahko v gradbeni pogodbi določiti tudi po pravilih o drsni lestvici. Drsna lestvica je način oblikovanja cene, ki predpostavlja natančno opredelitev meril, na podlagi katerih se oblikuje vsakokratna cena za gradnjo. Merila se običajno vežejo na gibanje cen, sestavin materiala ter tudi drugih elementov cene. Cena se lahko v gradbeni pogodbi določa kot nespremenljiva. To pomeni, da pogodba vsebuje klavzulo, da se cena za dela ne bo spremenila, tudi če bi se po sklenitvi pogodbe zvišale cene za elemente, na podlagi katerih je bila določena.

Gradnja na ključ

Če vsebuje pogodba določilo »ključ v roke« ali kakšno drugo podobno določilo, se izvajalec samostojno zavezuje, da bo izvedel skupaj vsa dela, potrebna za zgraditev in uporabo nekega celotnega objekta. Takšna pogodba je sestavljena iz več dogovorov, ki vključujejo pripravo investicijske, tehnične dokumentacije, izdelavo samega projekta, samo gradnjo objekta, njegovo opremo, delo, ... Če gre za gradnjo na ključ, se šteje, da je dogovorjena cena vključila tudi vse, kar se nepredvideno kot presežno delo mora opraviti. Tu sodeluje več izvajalcev.

Odgovornost za napake

Kot sankcija, naj bi se tukaj v prvi vrsti uporabljala odprava napake, šele če se ta ne da smotno izvesti, razveza pogodbe ali znižanje plačila, pri čemer je razveza nedopustna, če je posledica nepravilnosti tako majhna, da je sankcija razveze zanjo prestroga. Odgovornost izvajalca je v tem, da je odgovoren za morebitne napake v izdelavi, ki se nanašajo na solidnost gradnje, tudi če se te napake pokažejo kasneje. Rok za skrite napake je 10 let od izročitve in prevzema del. Odgovornost izvajalca in projektanta se meri po velikosti njune krivde. Projektant, ki je izdelal načrt in mu je bil zaupan nadzor nad izvršitvijo je odgovoren tudi za napake pri opravljenih delih, ki so nastale po izdajalčevi krivdi, če jih je mogel opaziti ob normalnem in primernem nadziranju del.

10. ZAVAROVALNA POGODBA

Pojem in značilnosti

Namen zavarovanja je predvsem odprava posledic škodnih ravnanj in dogodkov. Zavarovanje zagotavlja eko. varnost s tem, da se v zavarovalnicah oblikujejo posebni denarni skladi, v katerih se združujejo prispevki zavarovancev, na podlagi katerih imajo tisti, ki plačajo premije, pravico do določenega nadomestila ob nastanku škode. Po ZOR se z zavarovalno pogodbo sklenitelj zavarovanja zavezuje, da bo po načelih vzajemnosti in solidarnosti združeval določen znesek v zavarovalni oz. rizični skupnosti, ki pa se zavezuje, da bo zavarovancu, izplačala dogovorjeno vsoto. Pogodba je dvostranska, vendar se v njej lahko pojavlja več oseb. Tako imamo zavarovalca, ki sklence pogodbo in se obveže plačati premijo.

Sklenitev pogodbe

Sklence se s pristopom. Po ZOR se šteje pogodba za sklenjeno, ko sta pogodbeni stranki podpisali zavarovalno polico ali pa potrdilo o kritju. Pisna oblika je pogoj za veljavnost zavarovalne pogodbe.

Ta je dana z izdajo police, v kateri morajo biti podatki o pogodbenih strankah, zavarovani stvari oz. osebi, o nevarnosti, ki jo zajema zavarovanje, o trajanju zavarovanja, vsota, višina premije, dan ko je bila izdana polica, ter podpis obeh strank. Ko je zavarovalna pogodba **adhezijska pogodba**, so sestavni deli zavarovalne pogodbe splošni in posebni pogoji, ki morajo biti izročeni zavarovalcu z izročitvijo police.

Vrste zavarovanja

Glede na **predmet** zavarovanja delimo zavarovanje na:

- *premoženjsko* in
- *osebno zavarovanje*.

Pri **premoženjskem**, ki ga im. *škodno zavarovanje*, zavaruje zavarovalnica premoženje proti škodi, do katere utegne priti. Tako je možno premoženje zavarovati proti požaru, potresu, gradbenim poškodbam, ki se pripetijo pri gradnji objekta, toči, avtomobil (kasko zavarovanje),... S tem zavarovanjem se zagotavlja povrnitev škode, ki bi nastala v zavarovančevem premoženju, če bi nastal zavarovalni primer. Pri **osebni** se zavarovalnica zaveže, da bo ob smrti oz. ob poškodbi zavarovanca izplačala določeno denarno vsoto njemu oz. njegovim dedičem ali pa tistemu, v čigar korist je sklenjena pogodba. Osebna delimo na *življenjska* in *nezgodna zavarovanja*. **Življenjsko** ima nekaj podrobnosti s pogodbo o varčevanju, pri kateri zavarovanec plačuje premijo v mesečnih obrokih in se zavarovalnica obveže, da bo po izteku določenega časa izplačala določeno zavarovalno vsoto. Pri nezgodnem gre za pogodbo, kjer se dogovori višina vsote, ki jo mora zavarovalnica plačati, če nastane nezgoda, zaradi katere je zavarovanec imel določeno škodo (invalidnost).

Posamezni zavarovalnopravni pojmi

Nadzavarovanje in podzavarovanje

Pri premoženjskem zavarovanju lahko pride do nadzavarovanja ali podzavarovanja. **Nadzavarovanje** je, če zavarovalna vsota presega dejansko vrednost predmeta zavarovanja ob nastopu zavarovalnega primera. Pri **podzavarovanju**, pa je vsota nižja od dejanske vrednosti premoženja. V tem primeru se odškodnina, ki jo dolguje zavarovalnica, sorazmerno zmanjša, razen če ni bilo drugače dogovorjeno.

Večkratno in dvojno zavarovanje

O **večkratnem zavarovanju** govorimo, če je kakšna stvar zavarovana pri dveh ali več zavarovalnicah pred isto nevarnostjo za isti interes in v istem času, tako da seštevek zavarovalnih vsot ne presega njene vrednosti. Pri **dvojnem zavarovanju** gre za zavarovanje iste stvari pri več ali dveh zavarovalnicah pred isto nevarnostjo, za isti interes in za isti čas, vendar za seštevek vsot presega vrednost zavarovane stvari.

Sozavarovanje

Če so se zavarovalnice dogovorile med seboj, da bodo skupaj trpele in delile nevarnosti, govorimo o **sozavarovanju**. Pri tem je vsaka zavarovalnica, navedena v polici, zavarovancu odgovorna za popolno odškodnino.

Odtujitev zavarovane stvari

Zaradi **odtujitve zavarovane stvari** se praviloma ne prekine zavarovalna pogodba. S pridobitvijo zavarovane stvari namreč preidejo pravice in obveznosti sklenitelja zavarovanja po samem zakonu na pridobitelja, če ni bilo drugače dogovorjeno.

Prehod zavarovančevih pravic na zavarovalnico (subrogacija)

Za škodo na premoženju je lahko odgovorna oseba, ki ni zavarovanec. ZOR določa, da z izplačilom, odškodnine iz zavarovanja premoženja, ki ga izplača zavarovalnica, preidejo do višine izplačane odškodnine po samem zakonu na zavarovalnico vse zavarovančeve pravice nasproti tistemu, ki je kakor koli odgovoren za škodo. Gre za t. i. **subrogacijo**, ki se v praksi pogosto nepravilno pojmuje kot *regres zavarovalnice*.

Kumulacija zahtevkov

Pri osebnem zavarovanju ne gre za zavarovanje gmotne škode. Zaradi tega je možno, da en zavarovanec sklene neomejeno število osebnih zavarovanj in ima pravico na podlagi vseh zavarovalnih pogodb uveljavljati izplačilo vseh zavarovanih vsot. Prav tako je pri osebnem zavarovanju dovoljena kumulacija odškodninskega in zavarovalnega zahtevka. To pomeni, da lahko oškodovana oseba uveljavlja svoje zahtevke nasproti zavarovalnici na podlagi zavarovalne pogodbe za izplačilo zavarovalnih vsot in sočasno uveljavlja na podlagi odškodninskega prava škodo od povzročitelja škode.

Obveznosti zavarovalnice

Zavarovalnica mora pri sklenitvi zavarovalne pogodbe zavarovancu izročiti splošne oz. posebne pogoje zavarovanja in polico o zavarovanju. ZOR določa, da mora zavarovalnica izplačati zavarovalnino oz. nadomestilo za škodo v 14 dneh, šteto od dneva, ko je bila obveščena, da je zavarovalni primer nastal. Zavarovalnica mora prav tako izplačati zavarovancu stroške, ki jih je imel zaradi zmanjšanja škode ali odpravljanja posledic te škode. Zavarovalnica povrne stroške, če so bili ti potrebni. Zavarovalnica ni dolžna povrniti škode, če je zavarovanec ali upravičenec povzročil škodo namerno. Škoda povzročena s hudo malomarnostjo, ne izključuje obveznosti zavarovalnice, da povrne škodo.

Obveznosti zavarovalca oz. sklenitelja zavarovanja

V času trajanja zavarovanja mora zavarovalec opozarjati zavarovalnico o morebitnih spremembah nevarnosti, o škodnem dogodku, predmetu zavarovanja in okoliščinah, pomembnih za zavarovalnico. Zavarovalnica lahko zahteva razveljavitev pogodbe, če je zavarovanec namenoma neresnično prijavil ali pa namenoma zamolčal kakšno okoliščino takšne narave, da zavarovalnica ne bi sklenila pogodbe, če bi vedela za resnično stanje. Zavarovanec plača premijo ob sklenitvi pogodbe ali pa v dogovorjenih rokih. Namesto sklenitelja zavarovanja lahko premijo plača tudi druga oseba. Od dneva, ko je plačana premija, začne teči tudi obveznost zavarovalnice. Pri zavarovalni pogodbi moramo ločiti dan sklenitve od začetka trajanja zavarovanja, to je čas, ko je zavarovalnica dolžna izpolniti svojo obveznost.

Zastaranje pravic iz zavarovalne pogodbe

Terjatve sklenitelja zavarovanja zastarajo v 5 letih, šteto od prvega dne po preteku koledarskega leta, v katerem je terjatev nastala. Terjatve iz zavarovalnih pogodb premoženjskega zavarovanja in nezgodnega zavarovanja zastarajo v 3 letih, prav tako šteto od prvega dne po preteku koledarskega leta, v katerem je terjatev nastala. Terjatve zavarovalnice iz zavarovalnih pogodb zastarajo v 3 letih. Praviloma velja **triletni zastaralni rok**.

